

HERSTELGERICHT OUTREACHEND WERKEN

MODULE III WMO WERKPLAATS AMSTERDAM
KENNISCENTRUM MAATSCHAPPIJ EN RECHT
LECTORAAT OUTREACHEND WERKEN EN INNOVEREN

CREATING TOMORROW

Paulina Sedney
Max Huber
Sanne Rumping
Astrid Philips
Simona Gaarthuis

COLOFON

Deze module is ontwikkeld door het Lectoraat Outreachend werken en innoveren.

Het lectoraat Outreachend werken en innoveren ondersteunt opleidingen, instellingen en organisaties in de sociale sector bij het integraal en vraaggestuurd werken met burgers in kwetsbare posities en hun sociale omgeving.

Het lectoraat maakt deel uit van het Kenniscentrum Maatschappij en Recht dat zich ten doel stelt de uitvoeringskracht van sociale professionals en organisaties in de metropool Amsterdam te versterken.

Auteurs

Paulina Sedney, Max Huber, Sanne Rumping, Astrid Philips, Simona Gaarhuis

© Hogeschool van Amsterdam

December 2012

Lectoraat Outreachend werken en innoveren

Kenniscentrum Maatschappij en Recht

Wibautstraat 80-86

Postbus 1025

1000 BA Amsterdam

T 020 548 82 91

www.hva.nl/outreachendwerken

INHOUDSOPGAVE

DE WMO WERKPLAATSEN	4
INLEIDING	5
ALGEMENE INFORMATIE	7
LITERATUUR EN ANDER LESMATERIAAL	10
CURSUSKALENDER	15
THEMADAGEN	19
BIJEENKOMST 1: THEMA HERSTEL	
BIJEENKOMST 2: THEMA ERVARINGSDESKUNDIGHEID	
BIJEENKOMST 3: ZELFREGIE EN REGIEVERSTERKING	
BIJEENKOMST 4: THEMA NETWERKVERSTERKING	
BIJEENKOMST 5: THEMA PEER SUPPORT	
BIJEENKOMST 6: THEMA HERSTELONDERSTEUNING	
ASSESSMENT	30
BIJLAGE 1: DE COMPETENTIE MATRIX	33
BIJLAGE 2: OEFENCASUÏSTIEK	35
BIJLAGE 3: OBSERVATIEFORMULIER ROLLENSPEL ASSESSMENT	44
BIJLAGE 4: OBSERVATIEFORMULIER VERANTWOORDING ASSESSMENT	45

DE WMO WERKPLAATSEN

CONTEXT: EEN PARADIGMAWISSELING IN SOCIALE DIENSTVERLENING

Vergrijzing, ontgroening, de toegenomen arbeidsparticipatie, individualisering, marktwerking en democratisering: deze en andere sociaal-maatschappelijke veranderingen hebben in het afgelopen decennium geleid tot ingrijpende veranderingsprocessen in zorg en welzijn. Niet langer staan diensten en producten centraal, maar de vraag van de cliënt / bewoner / burger en zijn of haar mogelijkheden om te participeren in de samenleving. Integrale sociale dienstverlening staat dicht bij de leefwereld van kwetsbare mensen zelf. Interventies zijn erop gericht de zelfredzaamheid van cliënten te versterken en hun sociale netwerken te activeren en te vergroten. Het vraagt van sociale professionals dat zij outreachend te werk gaan, samenwerken in ketens en netwerken en daarbij over de schotten van wonen, welzijn en zorg heen kijken.

De invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2007 en de veranderingen in de AWBZ hebben dit veranderingsproces in een stroomversnelling gebracht. Centrale doelstellingen van de wet zijn: bevordering van zelfredzaamheid, participatie, actief burgerschap en sociale samenhang. In het veld wordt in dit verband gesproken over de noodzaak een kanteling (VNG-project) of een paradigmawisseling (Lectorenplatform Zorg en Welzijn) te realiseren. Een dergelijke omslag bij zowel instellingen en beroepskrachten als (gemeentelijke) overheden, is nodig om de doelstellingen van de wet te realiseren.

WAT IS EEN WMO WERKPLAATS?

In september 2009 startten zes regionale Wmo-werkplaatsen in Nederland. Het zijn regionale samenwerkingsverbanden van Hbo-instellingen en lectoren, zorg- en welzijnsinstellingen en gemeenten, gericht op praktijkonderzoek, beroepsinnovatie en deskundigheidsbevordering op het terrein van de maatschappelijke ondersteuning. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geeft deze werkplaatsen een stimuleringsubsidie.

De werkplaats is een kennisnetwerk waarin een hogeschool en/of lectoraat, gemeenten, organisaties en beroepsbeoefenaren samenwerken aan onderzoek, methodiekontwikkeling en (regionale en landelijke) kennisverspreiding rond community care. In een Wmo-werkplaats staat de ontwikkeling van praktijkkennis, prescriptieve kennis voor het handelen, centraal. Empirisch onderzoek en professioneel handelen zijn met elkaar verbonden in een zogenaamde empirisch-regulatieve cyclus. De Wmo-werkplaats verbindt praktijkgericht onderzoek en beroepspraktijk en bevordert het evidence- en practice-based werken in de sector zorg en welzijn. Vragen van gemeenten, instellingen, burgers en cliënten sturen de onderzoeksactiviteiten, de praktijkontwikkeling en de scholing.

ONDERWIJSMODULES

Drie jaar hebben de zes Wmo-werkplaatsen nieuwe werkvormen voor zorg en welzijn opgespoord, verder ontwikkeld en geëvalueerd. Op basis van deze praktijkervaringen en –onderzoek, ontwikkelden de werkplaatsen onderwijsmodules, die om niet ter beschikking gesteld worden aan gemeenten, organisaties in de zorg- en welzijnssector, opleiders en andere belangstellenden. In de onderwijsmodules staat een bepaald maatschappelijk probleem en een door de Wmo-werkplaats gevolgde en ontwikkelde methodiek centraal.

De onderwijsmodules zijn gratis digitaal toegankelijk en mogen aangepast worden aan de lokale context. Ze mogen niet zonder voorafgaande toestemming voor commerciële doeleinden gebruikt worden. Vragen over inhoud en toepassing van deze specifieke onderwijsmodule en suggesties voor verbetering kunnen gestuurd worden aan Dr. Martin Stam en m.stam@hva.nl.

De kennisproducten van de Wmo-werkplaatsen worden uitgegeven en beheerd door MOVISIE.

INLEIDING

HERSTEL, ZELFREGIE EN ERVARINGSDESKUNDIGHEID IN OUTREACHEND WERKEN

Vanuit het lectoraat *Outreachend werken en Innovatie*¹ hebben wij al enige jaren ervaring in het ontwikkelen, ondersteunen, en onderzoeken van projecten gericht op outreachend werken, preventie en herstel voor en met burgers in een kwetsbare positie.² Voor veel professionals betekent *outreachend werken* dat zij mensen (burgers in kwetsbare positie) gevraagd en ongevraagd benaderen door eropaf te gaan. Om ondersteuning te bieden willen zij beter contact maken met de leef- en belevingswereld van de mensen voor (en met) wie zij werken. Vanuit dit contact proberen ze om de regie niet over te nemen maar vooral te ondersteunen bij het verzamelen van eigen krachten. Ze richten zich niet alleen op individuen, maar ook op de omgeving en sociale netwerken. Nabijheid (presentie), versterken van sociale netwerken, gebruik maken van ervaringskennis van de mensen om wie het gaat en versterken van regie zijn termen die bij deze nieuwe beroepshouding passen.

Outreachend werkenden omschrijven wij binnen het lectoraat als “verbindingsmakelaars”³ die verbindingen tot stand brengen tussen burgers onderling, tussen burgers en professionals (en de bijbehorende organisaties) en tussen professionals onderling, waarbij zij voortdurend schakelen tussen de verschillende niveaus. Wij hebben een aantal basisprincipes van outreachend werken nader geformuleerd, deze zijn gericht op: regie van de burger, op de verbinding, op preventie, en op de integrale benadering van de leefwereld. Als (aankomend) outreachend werker zal ook jij in aanraking komen met burgers die al lang in een kwetsbare positie zitten en vaak weinig regie meer over hun leven hebben en/of ervaren. Waar publicaties over outreachend werken en bemoeizorg zich vooral richten op contact leggen, en waar herstelgerichte publicaties zich richten op de krachten van cliënten, proberen wij een denk- en handelingskader te bieden waarbinnen deze twee gecombineerd worden, simpelweg omdat het in de praktijk net zo gebeurt. Bovendien nodigen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Welzijn Nieuwe Stijl de sociale sector uit om methoden en technieken te vinden waarmee (groepen) burgers ondersteund, versterkt en met elkaar verbonden kunnen worden. Van *'wij weten wel wat goed voor u is'* naar *'waarmee kunnen we u en de uwen van dienst zijn; wat is jullie plan?'*

WAAROM WERKEN EN DENKEN VANUIT HERSTEL, ZELFREGIE EN ERVARINGSDESKUNDIGHEID?

Steeds vaker wordt verwacht van mensen die cliënt zijn dat zij regie voeren over hun eigen leven en participeren in beleidsontwikkeling. Echter, weinig beleidsplannen of methodieken zetten de cliënt op zo'n wijze centraal dat het hen in staat stelt de regie daadwerkelijk te voeren en actief deel te nemen. Grofweg drie argumenten benadrukken waarom het goed is te werken vanuit deze principes. Ten eerste, vanuit principieel oogpunt is iedere burger, in een kwetsbare positie of niet, regisseur over het eigen leven. Ten tweede, vanuit een veranderkundige benadering wordt verbetering alleen bereikt als deze aansluit bij en vertrekt vanuit de leefwereld van het individu en zijn context en deze ook wordt aangesproken als veranderkracht. Tot slot is vanuit een financieel oogpunt het stimuleren van meer zelfregie een middel om efficiënter, effectiever, doelmatiger, en goedkoper uit te zijn.⁴

Deze verschillende motivaties zijn niet noodzakelijkerwijs ondersteunend aan elkaar. Sterker nog, zij kunnen elkaar ernstig in de weg zitten. Daar liggen ook vaak begripsverwarringen aan ten grondslag (bijvoorbeeld de verschillende interpretaties van eigen kracht: zelf doen of zelf beslissen). Daarom wordt al vanaf de eerste bijeenkomst uitgebreid aandacht besteed aan deze concepten en hun mogelijke interpretaties.

1. Zie voor meer informatie over het lectoraat: <http://www.hva.nl/kenniscentrum-dmr/programma/outreach-work/>

2. Stam et al. (2008)

3. Huber & Rakers (2010:17)

4. Zie Huber & Bouwes (2010) voor een uitdieping hiervan, specifiek hoofdstuk 1

LINK WMO-WERKPLAATS

Veel van de voor deze module gebruikte informatie komt voort uit het onderzoek van de Amsterdamse Wmo-werkplaats. We richten ons in de Wmo-werkplaats Amsterdam op de Wmo-prestatievelden 5, 6, 7 en 8, dat wil zeggen op het bevorderen van zelfregie van burgers in een kwetsbare positie en van hun sociale omgeving, en op het bevorderen van hun participatie in de samenleving. Vanuit de Wmo-werkplaats zijn wij bij diverse projecten betrokken waar burgers in een kwetsbare positie en betrokken professionals vorm proberen te geven aan een betere hulp- en dienstverlening, door samensturing. Er is zo veel kennis opgedaan over manieren waarop burgers in kwetsbare omstandigheden zelf bij kunnen dragen aan hun herstel. In het boek 'Samensturing in de maatschappelijke opvang' doen wij verslag van deze opgedane kennis, vanuit verschillende perspectieven.⁵ Dit boek en het achterliggende onderzoeksverslag fungeren als 'onderlegger' voor deze module.

VERDERE ONTWIKKELING VAN DEZE MODULE

Deze modulebeschrijving is de versie van zomer 2012. De komende jaren zullen wij en vele anderen verdere kennis en ervaring opdoen over deze thema's, door ontwikkeling en onderzoek. Aan de hand daarvan zal ook deze module worden aangepast. Wij nodigen jullie uit om gezamenlijk deze module verder te ontwikkelen. In de toekomst is het ook de intentie dat er een bijbehorende site komt, waar de aangehaalde literatuur, casussen, filmpjes en aanvullende bronnen geplaatst worden. Neem dus gerust hierover contact met ons op.

⁵ Zie voor meer informatie de website: www.wmowerkplaatsen.nl. Dit najaar verschijnt een uitgebreid onderzoeksverslag, met daarbij ook een uitgebreide methodologie beschrijving.

ALGEMENE INFORMATIE

LEERDOELEN

De leerdoelen van deze module zijn een combinatie van attitude, kennis en competenties. Deze komen voort uit de Outreachend Werken Competentiematrix, die beschreven staat in bijlage 2. De competenties 1, 2 en 4 komen voornamelijk in deze module aan de orde. Deze zijn aangevuld met de kwaliteitskenmerken van samensturing.⁶ Aan het einde van deze leerweg heeft de student de volgende algemene leerdoelen behaald:

- Het kunnen aansluiten bij en werken vanuit de leef- en belevingswereld;
- Het kunnen bieden van herstel- en regieversterkende ondersteuning;
- Het kunnen samenwerken met informele krachten;
- Het kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van herstel- en regieversterkende ondersteuning en samenwerkingsverbanden van informele en formele krachten.

Elk van deze leerdoelen veronderstelt een samenhangende set van attitudes, kennis en vaardigheden, die hieronder zijn uitgewerkt.

Het kunnen aansluiten bij en werken vanuit de leef- en belevingswereld;

- De student is in staat te werken vanuit de presentiebenadering;
- De student werkt samen met en vanuit de belevingswereld van burgers in een kwetsbare positie;
- De student begrijpt het belang van samenwerken met en vanuit de belevingswereld van burgers in een kwetsbare positie, de systemen en groepen aan problemen die zich psychisch, sociaal en/of materieel voordoen in diverse vrijwillige en onvrijwillige (maatschappelijke) contexten;
- De student werkt vanuit de krachten in de leefwereld van burgers in een kwetsbare positie.

Het kunnen bieden van herstel- en regieversterkende ondersteuning;

- De student is in staat vanuit een basisbeeld over herstel(ondersteuning), zelfregie en ervaringsdeskundigheid te denken en te handelen;
- De student kan niet alleen in problemen denken maar de eigen kansen en krachten van de mens en diens leef- en belevingswereld benutten;
- De student werkt, waar nodig en zo mogelijk aan: signalering, preventie en herstel, ook ter verbetering van (maatschappelijke) omstandigheden van kwetsbare burgers;
- De student kan zich zowel op de voor als op de achtergrond bewegen om de eigen regie van de cliënt en/of cliëntgroepen te stimuleren.

Het kunnen samenwerken met informele krachten;

- De student kan netwerkrelaties aangaan met andere positieve krachten (instellingen, burgers) die kunnen bijdragen aan positieverbetering van burgers in een kwetsbare positie;
- De student kan waar mogelijk effectief (informele) steunbronnen inzetten;
- De student kan vorm en uitvoering geven aan samenwerking met ervaringsdeskundigen en ervaringswerkers;
- De student kan ondersteuning bieden aan informele ondersteuning en peer support, onder andere door het onderlinge vertrouwen te stimuleren;
- De student levert een bijdrage aan beleid, beheer en/of kwaliteitszorg in projecten van samenwerking tussen formele en informele zorg.

Het kunnen bijdragen aan de ontwikkeling;

- De student werkt vanuit persoonlijke ervaring, passie, creativiteit en zelfbewustzijn;
- De student draagt bij aan ontwikkeling van zichzelf, het beroep en de praktijk door reflectie, wederkerend leren, kennisontwikkeling, kennis delen, intervisie en coaching;
- De student draagt bij aan de ontwikkeling van outreachend werken door onderzoek en innovatie;
- De student is resultaatgericht waar mogelijk (voor motivatie en verantwoording);
- De student is in staat samenwerkingsverbanden te organiseren;
- De student draagt bij aan de positionering van het beroep in verhouding tot het herstelondersteunend werken en het samenwerken met informele krachten.

DOELGROEP EN BEGINVEREISTEN

De module is bedoeld voor studenten van Social Work studies (zoals Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Cultureel Maatschappelijke Vorming, Sociaal Juridische Dienstverlening) en wordt gegeven in het 3e of 4e jaar van de studie. Praktijkervaring en een zekere affiniteit met het onderwerp zijn een pré. Verder gelden er geen beginvereisten. De module is ook geschikt voor sociale professionals en andere geïnteresseerden in dit werkveld.

OPZET VAN DE MODULE ALS GEHEEL

Deze module is zo opgebouwd dat in de bijeenkomsten voornamelijk in groepen wordt gediscussieerd, hoorcolleges worden gevolgd met de focus op zelfregie, herstel en ervaringsdeskundigheid, en geoefend wordt met rollenspelen aan de hand van casuïstiek.

De verbinding van (actuele) theorie en (actuele) praktijk speelt een belangrijke rol binnen deze module. Voor de sociale professional is het van groot belang op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen binnen hun vakgebied. Vandaar de keuze om voor de meeste onderdelen actuele literatuur verplicht te stellen. We raden echter aan dat docenten altijd op zoek gaan naar nog recentere literatuur om de module up-to-date te houden. Wij ontvangen graag suggesties en zullen ook zelf op zoek gaan, zodat een volgende versie weer up to date zal zijn.

Bij deze module zijn de volgende leermiddelen belangrijk:

- Literatuur/ theorievorming
- Gastlessen van experts waaronder ervaringsdeskundigen
- Media (filmpjes en websites)
- Rollenspellen/ vaardigheidstraining
- Groepsopdrachten
- Discussie

STUDIEBELASTING

De leerweg omvat in totaal:

Bijeenkomsten + assessment: 570 min

Voorbereiding: 270 min +

Totaal: 840 min = 14 uur

TOETSING EN BEOORDELING

PRESENTIEPLICHT

De presentieplicht houdt in dat je als student actief aan alle zes bijeenkomsten en het eindassessment van de module deelneemt. Een minimale aanwezigheid van 80 % is vereist. Dit betekent dat maximaal één bijeenkomst gemist mag worden. Zie hieronder ook 'optionele/aanvullende toetsing' i.v.m. vervangende opdracht bij afwezigheid.

ASSESSMENT

De student wordt beoordeeld aan de hand van een eindassessment. De module is afgerond wanneer het assessment met een voldoende is beoordeeld. Bij (een) onvoldoende(s) heeft de student recht op een herkansing. Een eventuele tweede herkansing kan na de module gemaakt worden en zal officieel gelden als eerste herkansing (zie voor uitleg Assessment hoofdstuk 6). De beoordeling van het uiteindelijke cijfer voor het eindassessment staat ook beschreven in hoofdstuk 6.

OPTIONELE/AANVULLENDE TOETSING

Omdat niet alle leerdoelen te toetsen zijn in het assessment kan een verslag gevraagd worden. Dit verslag kan aanvullend zijn op het assessment (dus alleen de leerdoelen die niet getoetst zijn), maar kan ook overkoepelend zijn, met o.a. een reflectieverslag van het assessment, een verdiepingsstudie op een specifiek thema of een implementatieplan voor de eigen werkplek. Dit verslag, of delen daarvan, kunnen ook ingezet worden als vervangende opdracht bij afwezigheid.

LITERATUUR EN ANDER LESMATERIAAL

Hieronder staan vermeld: verplichte literatuur en artikelen, op thema aanbevolen literatuur, artikelen en websites en tenslotte filmmateriaal (en vindplaatsen).

VERPLICHTE LITERATUUR EN ARTIKELEN

Boevink, B. (2000) *Ervaring, ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid*. In: *Deviant* 26, p. 4-9

Ook te vinden op: [Ervaring, ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid](#).

Huber, M.A. & Bouwes, T. (red.) (2011) *Samensturing in de maatschappelijke opvang*.

De tegenstelling voorbij. Wmo-werkplaats Amsterdam. Downloaden via: [eropaf.org](#)

Metze, R.N., Huber, M.A. & Joanknecht, L. (2012) *Netwerkversterking in de maatschappelijke opvang*. Amsterdam: HVA (paper) Op te vragen via a.huber@hva.nl

Sedney, P. hoofdstuk 10: *De inzet van ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk. Eigen ervaringen en kennis van mensen gebruiken in het sociaal werk*. Uit: *Bouwen aan visie 2.0* (verwacht in 2013). Ook op te vragen via: p.l.f.sedney@hva.nl

In ontwikkeling: Sedney, P.L.F. e.a. (2012). *Begrippenkader herstel, ervaringskennis en ervaringswerk, werkdocument tbv onderzoek Who Knows?!*. Amsterdam HVA7 Zie ook: [Project Who knows?!](#) Op te vragen via: p.l.f.sedney@hva.nl

AANBEVOLEN LITERATUUR, ARTIKELEN EN WEBSITES:

HERSTEL

Baart, A. (2004) *Introductie in de presentietheorie* ([introdectie-presentietheorie-andries-baart](#))

Boevink, W., Plooy, A., Van Rooijen, S. (2007) *'Herstel, empowerment en Ervarings-deskundigheid van mensen met psychische aandoeningen'* (Passage-cahier). SWP: Amsterdam

Herstel, empowerment, ervaringsdeskundigheid (HEE-beweging), via: [hee-team](#)

Oosterbaan, H., Bogaards, M., Roosenschoon, B.J. (2011) *Clënten over herstel*. Onderzoek in een revalidatiecentrum. MGv 66: 3

Regenmortel, T. Van(2011) *Lexicon van empowerment*. Utrecht: Marie Kamphuis Stichting (digitaal: [hiva.kuleuven.be](#))

Zwarte Gat (kennisnetwerk cliëntenraden), via: [hetzwartegat.info](#) en [ervaringswijzer](#)

ERVARINGSDESKUNDIGHEID

De ervaringsdeskundige: <http://www.deervaringsdeskundige.nl/kennis/>

Erp, van N., Hendriksen-Favier, A., Hoeve, M. , Boer, M. (2008) *'Werken met begeleiders in de GGZ en ervaringsdeskundigheid'*. Trimbos Instituut: Utrecht

Ervaringsdeskundigen in armoede, o.a.: Missing Link: [themissinglinkeurope](#)

Haaster, H. Van., Hidajattoellah, D., Knooren, J. & Wilken, J.P. (2011) *'Kaderdocument Ervaringsdeskundigheid'*. 2e versie. Landelijke Danktank Opleidingen Overleg Ervaringsdeskundigheid

Herstellen doe je zelf: [cursus herstellen doe je zelf](#)

Landelijk Steunpunt Inzet van Ervaringsdeskundigheid (LIVE): [live-ervaringsdeskundigheid.nl](#)

7 Dit betreft een werkdocument, mensen die hier ideeën over hebben: graag contact opnemen! Wij nodig lezers van harte uit ideeën te delen, commentaar te geven etc.

Project Makelen in ervaringsdeskundigheid (sinds 2011). www.clientenbelangamsterdam.nl

Traject Opleiding Ervaringsdeskundigheid (TOED) www.igpb.nl/trainingen

Transitieproject GGZ-Eindhoven: <http://www.ggze.nl/ervaringsdeskundigen>

Schakel tussen ervaringsdeskundigen en GGZ -zorgaanbieders: [dewereldvaned](http://dewereldvaned.nl)

ZELFREGIE EN REGIEVERSTERKING

Brink, C. & Lucassen A. (2010) *Inventarisatie zelfregie*. Utrecht: MOVISIE

Ervaringswijzer: <http://www.ervaringswijzer.nl/start/>

Goffman, E. (1961) *Asylums. Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. London: Pelican Books

Lohuis, G., Schilperoort, R. & Schout, G. (2008) *'Van bemoeizorg naar groeizorg'*, methodieken voor de OGGZ. Groningen: Wolters-Noordhoff

Schout, G. (2007) *Zorgvermijding en zorgverlamming*. Amsterdam: SWP

NETWERKVERSTERKING

Santegoeds, J. (2010) *'Het Eindhovens Model*. Intensieve Cliëntenparticipatie via de Eigen Kracht Conferentie in de GGZ'. Eindhoven: Mind Rights

Schout, G. & Jong, G. De (2010) *Eigen Kracht kansrijk in de Oggz?* Groningen: Lectoraat Oggz Hanzehogeschool Groningen

Schout, G. & Jong, G. De (2011) *Doorbreken van verloedering en sociaal isolement in de OGGz door Eigen Kracht-conferentie*. Hanzehogeschool Groningen.

PEER SUPPORT

Carr, S. (2007) Participation, power, conflict and change: Theorizing dynamics of service user participation in the social care system of England and Wales. *Critical Social Policy* 27: 2, 266-276

Davidson, L., Chinman M., Sells, D., Rowe, M., (2006) *Peer Support Among Adults With Serious Mental Illness: A Report From the Field*. Schizophrenia Bulletin vol. 32: 3, 443-450

(oxfordjournals.org)

Gualthérie Van Weezel, L. & Waaldijk, K. (2004). *Werken in de (semi-) residentiële hulpverlening (3e herziene druk)*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

HERSTELONDERSTEUNING

Bind-kracht in armoede: bindkracht.be

Driessens, K., Regenmortel, T. Van (2006). *Bind-Kracht in armoede*. Boek 1. Leefwereld en hulpverlening. Leuven: LannooCampus

Hendriksen-Favier, A., Nijnsens, K., Rooyen, S. (2012) *Handreiking voor de implementatie van herstelondersteunende zorg in de GGZ*. Utrecht, Trimbos-instituut

Ook te vinden via: <http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/implementatie/af/-/media/files/inkijkexemplaren/af1111%20handreiking%20implementatie%20herstelondersteunende%20zorg.ashx>

GGZ Agoog – Beroepsprofiel. Amersfoort/Utrecht: GGZ Nederland/Movisie

Kal, D. (2001) Kwartiermaken. *Werken aan ruimte voor mensen met een psychiatrische achtergrond*. Amsterdam, Boom (zie ook: www.kwartiermaken.nl)

Ploeg, G. Van Der & Griffioen, J. (2011) *Herstelondersteuning*. Van kans naar realiteit! Initiatief Herstelondersteuning. www.herstelondersteuning.nl

SBWU. (2009). *Richtlijn voor goede zorg*. Een handreiking voor een basishouding binnen herstelondersteunende begeleiding. Utrecht: SBWU (www.sbwu.nl)

FILMS

Hieronder wordt kort aangegeven welke filmpjes waar te vinden zijn, hoe lang ze duren en wie de makers zijn.

Gekke werk!

DVD door: HEE-team (bestellen via HEEsite)

Korte omschrijving: documentaire over de inzet van ervaringsdeskundigen in de hulpverlening. Mensen met ernstig en aanhoudend psychisch lijden worden opgeslokt door de wereld van de psychiatrie. 'En daar word je niet beter', zegt één van de geïnterviewde ervaringsdeskundigen in de film. De eenzijdige benadering als zouden patiënten hun stoornis zijn, is aanleiding geweest voor de oprichting van het HEE-team. Zo'n vijftig HEE-ers werken (inter)nationaal aan de verbetering van de psychiatrische zorg. Dat lukt steeds beter: de vraag naar ervaringsdeskundigheid neemt toe. (bron: <http://www.hee-team.nl/producten-hee/gekkenwerk>)

De GGZ Ambassadeurs

Duur: 14.30 min

Film door: Cliëntenbelang Amsterdam

Korte omschrijving: het filmpje geeft inzicht in de werkwijze van ervaringsdeskundige Wmo-Ambassadeurs in Amsterdam. De Ambassadeurs vormen een brug tussen gemeenten en formele welzijns- en zorginstellingen en de GGZdoelgroep. De Ambassadeurs worden geïnterviewd over en gevolgd in hun dagelijkse werk.

Vindplaats: GGZ Ambassadeurs - WMO - Cliëntenbelang – YouTube

De Crisiskaart

Duur: 4 minuten

Film door: Landelijke crisiskaart Informatie en Ondersteuningspunt

Korte omschrijving: het filmpje maakt op een korte en heldere wijze duidelijk hoe via de crisiskaart de eigen regie wordt gestimuleerd en gewaarborgd op momenten waarop mensen - tijdelijk - de regie over hun leven verliezen als gevolg van een (psychische) crisis. De crisiskaart is een uniek en belangrijk document, voor en door de cliënt opgesteld. Met de Crisiskaart kan worden voorkomen dat beslissingen worden genomen over de cliënt tijdens een moment, tijdens de crisis, waarop hij/zij niet zelf in staat is aan te geven wat er aan de hand is en wat er gebeuren moet. Een aantal crisiskaarthouders vertellen over hun ervaringen en hun visie op dit document.

Vindplaats: [de Crisiskaart – YouTube](#)

Eigenkracht conferentie in de OGGZ

Duur: 19 min

Film door: Hanze Hogeschool (Groningen)

Korte omschrijving: het filmpje vertelt op een indrukwekkende wijze het verhaal van Bram. Bram was alcoholist, leefde sterk geïsoleerd en veroorzaakte overlast. Na contact met maatschappelijk werk wordt Bram opgenomen. Net voor zijn ontslag wordt een eigenkracht conferentie (EK-c) voorgesteld om het netwerk te herstellen. Bram, Jan (de EK-c coördinator) en het netwerk doen hun verhaal.

Vindplaats: EKc in de OGGz – YouTube

Over de STREEP

Korte omschrijving: Verschillende films waarin middelbare scholieren over ervaringen en gebeurtenissen vertellen die zij anders geheimhouden. Vanuit een idee van gelijkwaardigheid, eigen regie, verbinding en respect. Naar Amerikaans concept.

Duur: ±48.30 min

Vindplaats: [overdestreep](#)

Je Eigen Stek (JES), woonvoorziening in zelfbeheer

Duur: 22.34 min

Film door: JES en HVO-Querido

Korte omschrijving: een indrukwekkende film over een uniek project Je Eigen Stek, een doorstroomhuis in zelfbeheer met een toekomst visie voor ex-daklozen zonder ernstige verslavingen of psychische problemen. In de film wordt duidelijk hoe dit zelfbeheerproject van start is gegaan (in 2008) en hoe de oprichters, 11 onbehuisden, deze start ervaren hebben.

Vindplaats: [Je Eigen Stek](#)

OVERIGE AANRADERS:

De Wmo gestript – deel 9: Natuurlijk een netwerkcoach

Duur: 6.33min

Film door: Wmo-werkplaatsen

Korte omschrijving: op grappige wijze – via stripcollege – wordt duidelijk gemaakt wat het doel en de reden is van een netwerkcoach, gestimuleerd vanuit de Wmo. De aanpak van de inzet van de netwerkcoach wordt uiteengezet.

Vindplaats: [de Wmo gestript - Wmowerkplaatsen – YouTube](#)

Een ervaring rijker: ervaringsdeskundigen spreken over herstel in de psychiatrie

Duur: 10.29min

Film door: GGZ Duin- en Bollenstreek.

Het doel van de film is te laten zien hoe mensen met een psychiatrische aandoening tegen herstel aankijken. Dit vertelden zij voor de camera in verband met de week van de psychiatrie die in 2009 het motto "een ervaring rijker" meekreeg. In deze korte documentaire komen vier ervaringsdeskundigen aan het woord.

Vindplaats: [Een ervaring rijker](#)

Nieuwe trend in de psychiatrie: ervaringsdeskundigen

Duur: ± 15min

Film door: Nova (het betreft het 2^e deel van de uitzending: vanaf 15.40 - 31.12)

Het is een nieuwe trend in de psychiatrie: patiënten die als ervaringsdeskundigen een rol spelen in de behandeling van andere psychiatrische patiënten en daarvoor ook betaald worden.

Ervaringsdeskundigen werken in psychiatrie. Het gebeurt steeds vaker dat psychiatrische patiënten worden opgeleid tot hulpverlener in de psychiatrie. En dat levert hen een betaalde baan op. Pauline is zo'n hulpverlener die eerst zelf patiënt was. Ze werkt in Noordduyn, een instelling voor geestelijke gezondheidszorg in Den Helder.

Vindplaats: Ervaringsdeskundigen

CURSUSKALENDER

In onderstaand schema wordt een overzicht van de gehele module gegeven. Onder punt 5 worden de bijeenkomsten verder uitgeschreven. De bijeenkomsten duren ieder 1 ½ uur.

PROGRAMMA	VOORBEREIDING DOCENT	VOORBEREIDING STUDENT
1. <u>Thema: Herstel</u> 1. Kennismaking en introductie 2. Inleiding: Herstel (door docent) 3. Gastcollege ervaringsdeskundige: verhaal over eigen ervaringen & herstelproces 4. Film Gekkewerk: bekijken film, beantwoorden kijkvragen en eindigen met een discussie 5. Koppeling naar eigen praktijk/leven: Wat betekent herstel voor jou? (zie ook voorbereidingsvragen uitgeschreven onder bijeenkomst 1) 6. Dagafsluiting & vooruitblik volgende bijeenkomst	Kennismaking: vragen of studenten al ervaring met en/of kennis hebben over ervaringsdeskundigheid. Introductie: neem de handleiding gezamenlijk door. Inleiding: uitleg herstel, geschiedenis (o.a. cliëntenbeweging '70, anti-psychiatrie, verslavingszorg), verschil met andere benaderingen waaronder medisch model en rehabilitatie. De gastdocent: een ervaringsdeskundige, met voorkeur iemand die cursus heeft gedaan <i>Herstellen doe jezelf</i> of de <i>TOED</i>. Film: kies uit de film een fragment van 10 minuten. Kijkvragen: - wat is herstel voor deze personen? - Wat was voor deze personen belangrijk voor het herstel? - Koppel ook het artikel van Martijn Kole aan de discussie Maak een koppeling naar de praktijk/leven: maak gebruik van de vragen uit het artikel voor de volgende bijeenkomst; o.a. waar hebben studenten zelf van moeten herstellen? In duo's aan het werk, daarna klassikaal nabespreken.	1. Studiehandleiding doornemen 2. Uit: <i>Samensturing in de maatschappelijke opvang</i>: hoofdstuk 3. De spanning durven opzoeken. Het persoonlijk herstelverhaal van Martijn Kole Vraag ter voorbereiding n.a.v. bovenstaand artikel: Hoe denk je over herstel?
2. <u>Thema: ervaringsdeskundigheid:</u> 1. Inleiding door ervaringsdeskundige gastdocent 2. Discussie: in groepjes (zie vragen) en plenaire terugkoppeling 3. Film: GGZ-Ambassadeurs 4. Groepsopdrachten (in kleine groepen): A. koppeling naar eigen praktijk. B. Koppeling van inzichten en theorie van deze bijeenkomst aan de basisconcepten van herstel en de relatie hiertussen.	De gastdocent: bij voorkeur dezelfde ervaringsdeskundige van de vorige bijeenkomst. Bespreek: ervaringsdeskundigheid, geschiedenis, verschil met andere type deskundigheid (drieslag ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid & ervaringswerk) Discussie: over ervaring, ervaringsdeskundig en ervaringswerker wordt gevoerd a.d.h.v. het artikel van Boevink en het project <i>Who knows?</i>! Discussievragen: Wanneer heb je ervaring? Wanneer ben je ervaringsdeskundig? Wanneer ben je ervaringswerker? Film: Voorbeeld mogelijke rollen en inzet van ervaringsdeskundigen. Kijkopdracht: o.a. a.d.h.v. <i>bouwen aan visie</i>, hoofdstuk 10. Twee groepsopdrachten: Koppeling eigen praktijk: denk na	1. Uit: <i>Bouwen aan visie 2.0</i>, hoofdstuk 10: Inzet ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk. 2. Boevink, B. (2000) Ervaring, ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid. <i>Deviant</i> 26, 4-9 3. Sedney, P.L.F., e.a. (2012) Begrippenkader uit project <i>Who knows</i>

over hoe je
ervaringsdeskundigheid kan
inzetten in jouw praktijk?

<p>3 <u>Thema:</u>
<u>zelfregie en regieversterking</u></p> <p>1. Inleiding</p> <p>2. Film: De Crisiskaart (incl. nabespreking in duo's).</p> <p>3. Rollenspel en (nogmaals) bespreken eindassessment.</p> <p>4. Dagafsluiting: onderwerp irt hele verhaal/context (klassikaal)</p>	Inleiding (door docent): uitleg zelfregie/regieversterking, het belang irt herstel, voorbeelden van regie-versterkende instrumenten, indivi-duele en collectieve regieversterking Film: Koppel de gelezen literatuur aan de discussie nav de film Rollenspel (voor casuïstiek zie bijlage 5): dit is het eerste moment waarop studenten zich in de klas kunnen voorbereiden op de eindtoets; een assessment (zie ook: hoofdstuk 6 Assessment).	1. Uit: <i>Samensturing in de maatschappelijke opvang</i>: hoofdstuk 4 : De kanteling van professionals
<p>4 <u>Thema:</u>
<u>Netwerkversterking</u></p> <p>1. Inleiding (door docent of gastdocent) en bespreken gelezen artikel.</p> <p>2. Film: Eigenkracht conferentie in de OGGZ</p> <p>3. Koppeling naar de eigen praktijk</p> <p>4. Koppeling aan eerdere thema's (in duo's)</p> <p>5. Assessment: 2^e mogelijkheid tot voorbereiden (voor casuïstiek rollenspelen zie bijlage 5)</p>	Inleiding: bij dit thema netwerkversterking en aansluiting op steunsystemen moet het belang van het thema goed over het voetlicht gebracht worden, o.a. gevoel van eigen waarden, zelf/samenregie en hernemen sociale rollen. Voorbeelden van netwerkversterkende instrumenten: netwerkcoach, eigenkracht conferentie, ecogram. Gast spreker: Ypsilon of andere spreker die dit onderwerp kan verkennen vanuit de praktijk Koppeling naar de eigen praktijk: in groepjes bespreken hoe dit onderwerp zich verhoudt t.o.v. de praktijk van studenten	1. Artikel: Metze, Huber, Joanknecht (2012) Netwerkversterking in de maatschappelijke opvang.
<p>5. <u>Thema:</u>
<u>Peer support</u></p> <p>1. Inleiding (door docent)</p> <p>2. Film: Over de Streep</p> <p>3. Koppeling naar eigen praktijk</p> <p>4. Groepsopdracht & presentatie: Peer support organiseren in de eigen praktijk.</p>	Inleiding: Terugkijken op vorige bijeenkomst en uitleg <i>peer support</i> Film: Kies een fragment van max. 20 min. en bespreek de film kort na en koppel deze aan <i>peer support</i> Koppeling naar eigen praktijk: in groepjes Groepsopdracht: In zelfde groepjes: kom met een voorstel voor het bevorderen van <i>peer support</i> in een beroepspraktijk bijv. door het samenstellen van een folder. De groepjes presenteren dit voorstel aan elkaar of bespreken de resultaten met elkaar.	1. Uit <i>Samensturing in de maatschappelijke opvang</i>: hoofdstuk 2. Leven en werken in een groep en een groepsvoorziening
<p>6 <u>Thema:</u>
<u>herstelondersteuning</u></p> <p>1. Inleiding</p> <p>2. Film: Je Eigen Stek. Herstel-ondersteuning in de praktijk, een voorbeeld.</p> <p>3. Gastcollege (inclusief discussie/vraaggesprek met gastsprekers)</p>	Inleiding: Terugkijkend, wat hebben we de laatste paar lessen besproken? - Wat is herstelondersteuning? - En hoe doe je dat? Film: kies een fragment van 10 minuten waarin herstelondersteuning het beste tot uitdrukking komt. Vraag: waaruit wordt duidelijk dat de rol van professional verandert? Gastcollege: 2 gastsprekers: een	Thuisopdracht: Kies 1 van de eerder behandelde modellen over herstel, zelfregie etc. en schrijf op max. 1A4 uit wat je aan wilt bieden aan een cliënt(engroep). Geef hierbij aan wat volgens jou herstel is en wat bied je aan voor cliënt(en) en waarom?)

4. Rollenspel/ thuisopdracht

professional die herstelondersteunend werkt, bijvoorbeeld professional opvang in zelfbeheer. En een cliënt die in zijn/haar herstelproces zit.

Rollenspel m.b.t. herstelondersteuning:

Zie voor gedetailleerde uitleg beschrijving themadag 6. Koppel dit rollenspel aan de thuisopdracht: het gekozen model dat de student wil aanbieden/bespreekbaar wilt maken.

Feedback op rollenspel komt van reguliere professional en cliënt/ervaringsdeskundige. Zij geven feedback vanuit hun eigen perspectief.

(voor extra casuïstiek zie bijlage 5)

THEMADAGEN

Hieronder wordt eerst een kort overzicht gegeven van de structuur van de themadag in algemene zin, daarna wordt ingegaan op de thema's van iedere bijeenkomst.

OPBOUW VAN DE THEMADAGEN:

Elke bijeenkomst heeft een eigen thema, achtereenvolgens: herstel, ervaringsdeskundigheid, regieversterking, netwerkversterking, peer support en herstelondersteuning. Een (gemiddelde) bijeenkomst start met een theoretische inleiding, waarna dit geconcretiseerd wordt met een gastspreker en/of een filmpje. Vervolgens wordt met de studenten geoefend in het relateren van de stof aan hun eigen praktijk. Door middel van een combinatie van theorie, het verbinden van de theorie aan de praktijk, het oefenen van rollenspelen en het bespreken van casuïstiek kan de student zich de stof zo veel mogelijk eigen maken. Door daarna te horen van, en te spreken met gast-docenten, of door een bezoek af te leggen bijvoorbeeld aan een werkpraktijk (zie extra onderdelen/ optioneel na beschrijving bijeenkomsten), gaat het thema en de praktische uitwerking ervan nog meer leven.

BIJEENKOMST 1: THEMA HERSTEL

OVER DE INHOUD:

Herstel wordt in de literatuur omschreven vanuit twee visies. Aan de ene kant vanuit een professionele visie, dikwijls gedefinieerd vanuit een medisch-wetenschappelijk perspectief, waarbij herstel opgevat wordt als een uitkomst van de hulpverlening. Een persoon is hersteld wanneer deze is genezen of teruggekeerd is naar de oude staat. Bijvoorbeeld: als iemand geen symptomen van de psychiatrische aandoening meer heeft of geen verslavende middelen meer gebruikt. Een andere visie op *herstel* komt vanuit (inter)nationale *herstel*- en cliëntenbewegingen. *Herstel* wordt vanuit deze visie beschreven als een proces waarbij iemand weer grip krijgt op zijn of haar leven, ook al is de kwetsbaarheid niet volledig onder controle. Het gaat dus niet om volledige genezing of helemaal terug zijn in de oude staat, maar om het opnieuw ontwikkelen van vaardigheden, het weer oppakken van betekenisvolle relaties, rollen en doelen in het leven. *Herstel* kan gezien worden als een zoektocht naar zin, hoop en grip krijgen op het leven inclusief de kwetsbaarheid. *Herstel* is vaak een gecompliceerd, onvoorspelbaar en tijdrovend proces dat niet rechtlijnig verloopt. Bovendien is het geen afgerond proces, iemand kan heel zijn leven bezig zijn met de balans hervinden in het leven. *Belangrijk is echter dat de regie over het herstelproces niet wordt overgenomen van de cliënt, en dat het eigen unieke en persoonlijke verhaal van de cliënt als uitgangspunt wordt genomen. Centraal staat dus de leef- en belevingswereld vanuit het perspectief van de cliënt. Beide herstelvisies sluiten elkaar niet uit, ze kunnen elkaar mogelijk versterken, maar in de praktijk lijken ze maar moeilijk verenigbaar.*

Tijdens deze bijeenkomst gaan we verder in op wat herstel inhoudt, zowel persoonlijk als voor cliënten.

INTRODUCTIE, KENNISMAKING EN PROGRAMMA.

Kennismakingsrondje: studenten vertellen kort iets over zichzelf en hun ervaring met ervaringsdeskundigheid en/of herstel.

Doornemen van de handleiding: aandacht voor de aanpak van de module, de leerdoelen/competenties, de literatuur, de cursuskalender en de toetsing.

Programma eerste bijeenkomst:

Kennismaking en introductie

Inleiding op thema herstel

Gastspreeker

Film

Koppeling naar eigen praktijk/leven

Dagafsluiting/bespreken van de opdracht voor volgende bijeenkomst

INLEIDING OP THEMA HERSTEL

Uitleg herstel, geschiedenis; cliëntenbeweging '70/antipsychiatrie, verslavingszorg. Verschil met andere benaderingen bespreken zoals medisch model, krachtgericht werken, rehabilitatie (Zie de Powerpoints in bijlage 3 & 4).

GASTCOLLEGE

Ervaringsdeskundige die verhaal vertelt over eigen ervaringen en herstelproces.

FILM 'GEKKEWERK'

Kijk een deel van de film, daar waar cliëntperspectief en herstel duidelijk worden.

Kijkopdracht, beantwoord de volgende vragen

wat is herstel voor deze personen/vanuit deze visie?

Wat was voor deze personen belangrijk voor hun herstel?

Hoe koppel je deze fragmenten aan het gelezen artikel?

Kort na bespreken

GROEPSOPDRACHT

In kleine groepjes het thema koppelen naar eigen praktijk/leven (wat betekent herstel voor studenten, zie vragen hieronder), punten waarvan studenten zelf hebben moeten herstellen en hun beleving daarbij.

Korte plenaire terugkoppeling

⁸ *Herstel* zoals omschreven door de cliënten- en herstelbeweging wordt hier cursief weergegeven, om verwarring te voorkomen

**SPECIFIEKE
LEERDOELEN**

De student heeft kennis genomen van de inhoud van de module;
De student is in staat uitgangspunten van herstel te benoemen.

**LESMATERIAAL/
LITERATUUR**

Studiehandleiding

Uit: *Samensturing in de maatschappelijke opvang*, Hoofdstuk 3: De spanning durven opzoeken. Het persoonlijk herstelverhaal van Martijn Kole.

Vraag ter voorbereiding van het artikel:

Deze opdracht gaat over jouw eigen herstelervaring. Iedereen heeft wel eens een moment gehad in het leven waar hij/zij van moest herstellen. Beantwoord de volgende vijf vragen:

Kies een situatie uit je eigen leven waarin je moest herstellen van iets bijvoorbeeld een gebroken been of omgaan met de scheiding van je ouders (het mag iets kleins of groot zijn, het kan ook gaan over herstellen van 'anders zijn').

Wat deden andere mensen in jouw omgeving wat jouw herstel bevorderde? Denk hierbij alleen aan mensen uit jouw sociale omgeving (dus niet aan professionals).

Waren professionals bij dit herstel betrokken en zo ja, wat deden zij dat jouw herstel bevorderde?

Wat deden mensen in jouw omgeving wat jouw herstel belemmerde? Met andere woorden welke reacties kreeg je van mensen om je heen van wie je dacht 'hier heb ik nu helemaal niets aan'? En wat deden professionals in jouw omgeving wat jouw herstel belemmerde?

BIJEENKOMST 2: THEMA ERVARINGSDESKUNDIGHEID

OVER DE INHOUD:

Wat is ervaringsdeskundigheid? Sommige mensen hebben ervaringen met een bepaalde kwetsbaarheid. Bijvoorbeeld met een psychiatrische aandoening, dakloosheid of een verslaving. Zij hebben daardoor – in de meeste gevallen – ook ervaring met de hulp- en dienstverlening. Door deze ervaringen is iemand nog niet ervaringsdeskundig. Ervaringsdeskundigheid betekent dat iemand grip gekregen heeft op zijn kwetsbaarheid, zijn problemen heeft leren hanteren. Daarnaast gaat ervaringsdeskundigheid over kunnen reflecteren op je eigen, individuele, ervaringen. Een voorbeeld van reflectie op eigen ervaringen: wat betekent ervaring hebben met dakloosheid voor je zelfbeeld, voor je dagelijks leven, je maatschappelijke positie of wat betekent het voor je toekomstperspectief? Ervaringsdeskundigheid houdt ook in dat die individuele ervaringen worden vergeleken met ervaringen van anderen die in een soortgelijke situatie zitten. Bijvoorbeeld met andere mensen die op straat hebben geleefd. Dit zorgt ervoor dat verschillende individuele ervaringen gebundeld worden tot collectieve ervaringen. Deze collectieve ervaringen kan een ervaringsdeskundige op verschillende manieren gebruiken. Bijvoorbeeld in het sociaal werk. Je kunt hierbij denken aan inzet tijdens het geven van trainingen aan hulp- en dienstverleners of welzijnswerkers, het coachen van cliënten of het doen van beleids- of praktijkgericht onderzoek. Steeds vaker werken ervaringsdeskundigen vanuit diverse projecten, organisaties of instanties zoals het Breed sociaal loket⁹, het huis in de buurt, in frontlijnteam, bij organisaties voor de maatschappelijke dienstverlening, voor de gemeente of in het hoger beroepsonderwijs.

Tijdens deze bijeenkomst gaan we verder in op het hebben van ervaring en ervaringsdeskundigheid en de rol van cliënten, ervaringsdeskundigen en sociale professionals hierin.

INTRODUCTIE EN PROGRAMMA 2^E BIJEENKOMST

Programma 2^e bijeenkomst:
Inleiding thema Ervaringsdeskundigheid
Groepsdiscussie + plenaire terugkoppeling
Film
2 groepsopdrachten

INLEIDING OP THEMA ERVARINGSDESKUNDIGHEID

De gastdocent voor deze bijeenkomst is een ervaringsdeskundige, bij voorkeur gaat het om dezelfde ervaringsdeskundige van de vorige bijeenkomst
Terugkijken op vorige keer: wat is overgekomen, waar zijn nog vragen over?
Introductie: uitleg ervaringsdeskundigheid, geschiedenis, verschil met andere type deskundigheid. Maak een drieslag: ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid & ervaringswerk.

GROEPSDISCUSSIE

In kleine groepjes wordt ingegaan op het thema en worden de volgende vragen doorgelopen:
wanneer heb je ervaring?
wanneer ben je ervaringsdeskundig?
wanneer ben je ervaringswerker?
De discussie over ervaring, ervaringsdeskundig en ervaringswerker wordt gevoerd a.d.h.v. het artikel van Boevink en het begrippenkader uit het project *Who knows?!* (zie lesmateriaal/literatuur).
De docent en gastdocent lopen langs de groepjes om eventuele vragen te beantwoorden.
Plenaire Terugkoppeling

FILM 'GGZAMBASSADEURS'

Kijkopdracht:
Welke rollen voor ervaringsdeskundigen komen naar voren in deze film?
(zie o.a. de rollen zoals die uit gelezen literatuur: Uit: *Bouwen aan visie 2.0*: Hoofdstuk 10, Inzet ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk)
Kort nabespreken

GROEPSOPDRACHT	In kleine groepen wordt een koppeling gemaakt met de eigen praktijk van studenten door het beantwoorden van de volgende vraag: Hoe kun je ervaringsdeskundigheid inzetten in jouw praktijk? Kort nabespreken door in te gaan op: wie ziet wel mogelijkheden voor de inzet van ervaringsdeskundigheid in de eigen beroepspraktijk en wie niet?
GROEPSOPDRACHT	In dezelfde groepjes: koppel de inzichten van deze bijeenkomst en de bijbehorende theorie/literatuur aan het basisconcept herstel en vindt de relatie hiertussen. De docent en gastdocent lopen langs de groepjes om eventuele vragen te beantwoorden.
SPECIFIEKE LEERDOELEN	De student heeft inzicht in het thema ervaringsdeskundigheid en verschillende aspecten die daarmee samenhangen. De student kan vanuit een basisbeeld over ervaringsdeskundigheid denken en mogelijkheden tot handelen aangeven
LESMATERIAAL/ LITERATUUR	Uit: Bouwen aan visie 2.0, Hoofdstuk 10: <i>Inzet ervaringsdeskundigheid in de beroepspraktijk</i>. Boevink, B. (2000) <i>Ervaring, ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid</i>. Deviant 26, 4-9 Sedney, P.L.F. e.a. (in ontwikkeling) Begrippenkader uit project <i>Who knows?!</i>

BIJEENKOMST 3: THEMA ZELFREGIE EN REGIEVERSTERKING

OVER DE INHOUD: Een belangrijk aspect van herstel is het (her) nemen van eigen regie over het leven. Cliënten kunnen alleen coproducten (coregisseurs) van zorg worden als ze adequaat geïnformeerd zijn en als hun toegang tot informatie gelijk is aan die van professionals¹⁰. Inzicht in het eigen hersteltraject is dan ook een belangrijk aspect van zelfregie. Brink en Lucassen (2010:9) onderscheiden een aantal cruciale aspecten voor het stimuleren van zelfregie, namelijk: richten op positieve krachten en wensen, aanspreken op eigen drijfveren en motivatie, de uiteindelijke zeggenschap bij de cliënt laten en het sociale netwerk versterken.

Er zijn verschillende opties om dit in de praktijk toe te passen, die we tijdens deze bijeenkomst zullen bespreken.

INTRODUCTIE EN PROGRAMMA 3^e BIJEENKOMST

Programma 3^e bijeenkomst:
Inleiding op thema's zelfregie en regieversterking
Film
Oefenen met rollenspel
Dagafsluiting

INLEIDING OP THEMA'S ZELFREGIE EN REGIEVERSTERKING

De docent gaat met studenten in op vragen als: wat is zelfregie, wat is regieversterking, en wat is het belang hiervan in relatie tot herstel?
Samen met de studenten gaat de docent in op voorbeelden van regieversterkende instrumenten, zoals de crisiskaart, WRAP (Wellness Recovery Action Plan, EigenKracht conferenties (EKc))

FILM: DE CRISISKAART

Kijk dit filmpje en beantwoord de kijkopdracht:
Wat betekent deze kanteling voor het werk, kennis, attitude, vaardigheden en houding van professionals?

OPDRACHT DUO'S

In duo's wordt bovenstaande kijkvraag beantwoord en gekoppeld aan de gelezen literatuur.

GROEPSOPDRACHT

Deze opdracht geeft ruimte om te oefenen voor het eindassessment (voor casuïstiek zie bijlage 5).
Docent legt het eindassessment uit: wat is de bedoeling, hoe wordt er beoordeeld etc.
De studenten gaan aan de slag met een rollenspel:
In groepen van 3: rol cliënt, rol professional, rol observeerder;
Doel: voorstellen van/in gesprek gaan over de crisiskaart of een ander regieversterkend instrument zoals Shared Decision making, WRAP;
Rouleer de rollen zodat geoefend kan worden met verschillende rollen.

DAGAFSLUITING

De dag wordt klassikaal afgesloten door het onderwerp te bespreken in relatie tot de hele context van deze module.

SPECIFIEKE LEERDOELEN

De student heeft inzicht in de thema's zelfregie en regieversterking, en verschillende aspecten die daarmee samenhangen.
De student kan vanuit een basisbeeld over zelfregie en regieversterking denken en mogelijkheden aangeven.
De student is in staat hierbij de eigen kansen en krachten van de mens en diens leef- en belevingswereld te benutten.

LESMATERIAAL/ LITERATUUR

Uit: *Samensturing in de maatschappelijke opvang*, Hoofdstuk 4: De kanteling van professionals.

¹⁰ Boevink, Plooy en Van Rooijen, 2006; Carr, 2007; Sok, Talma en Van Leeuwen-den Dekker, 2006

BIJEENKOMST 4: THEMA NETWERKVERSTERKING

<i>OVER DE INHOUD:</i>	Het sociale netwerk is van belang voor de kwaliteit van leven, de stabiliteit, het herstel van eigen identiteit en het versterken van veerkracht. Dit zijn allemaal aspecten waar voor burgers in een kwetsbare positie verbetering mogelijk is; vanwege beperkte en beschadigde sociale netwerken, eenzaamheid en beperkte regie. Toch laten veel onderzoeken zien dat dit niet spontaan gaat. Een regieverschuiving van professional naar de burger en zijn netwerk is niet zomaar gerealiseerd. Verantwoordelijkheid nemen is zeggenschap geven; wat betekent dat voor de posities van de betrokkenen? Tijdens deze bijeenkomst gaan we in op verschillende vormen van netwerkversterking, het belang van netwerkondersteuning en ideeën/mogelijkheden om deze in de praktijk (verder) te stimuleren en/of te versterken.
<i>INTRODUCTIE EN PROGRAMMA 4^E BIJEENKOMST</i>	Programma 4^e bijeenkomst: Inleiding op thema netwerkversterking Film Koppeling naar eigen praktijk Koppeling aan thema's eerdere bijeenkomsten Vorbereiding assessment
<i>INLEIDING OP THEMA NETWERKVERSTERKING</i>	Inleiding door docent of gastdocent: netwerkversterking en aansluiting op steunsystemen o.a. contact met vrijwilligers en het sociale netwerk. Bespreken gelezen artikel
<i>FILM: EIGENKRACHT CONFERENTIE IN DE OGGZ</i>	Kijk deze film Bespreek de film kort na
<i>GASTSPREKER</i>	Een of twee gastsprekers (bijv. vanuit een cliëntenorganisatie en/of NaastbetrokkenenRaad, of iemand vanuit de Eigenkracht Centrale¹¹) die het onderwerp samen met studenten kan/kunnen verkennen vanuit de praktijk.
<i>GROEPSOPDRACHT</i>	In groepjes bespreken hoe dit thema zich verhoudt tot de (beroeps)praktijk van de studenten. Terugkoppeling
<i>OPDRACHT VOOR DUO'S</i>	In duo's wordt besproken hoe dit thema zich verhoudt t.o.v. die van eerdere bijeenkomsten.
<i>VOORBEREIDING EINDASSESSMENT</i>	Deze opdracht geeft ruimte om te oefenen voor het eindassessment. **Studenten gaan verder met de voorbereiding, kunnen zelf uitkiezen waaraan en hoe ze hun tijd willen besteden. (voor casuïstiek zie bijlage 5)
<i>SPECIFIEKE LEERDOELEN</i>	De student heeft inzicht in het thema netwerkversterking, en verschillende aspecten die daarmee samenhangen; De student kan vanuit een basisbeeld over netwerkversterking denken en mogelijkheden tot handelen aangeven; De student is in staat hierbij de eigen kansen en krachten van de mens en diens netwerk te benutten.
<i>LESMATERIAAL/ LITERATUUR</i>	Artikel: Netwerkversterking in de maatschappelijke opvang.

¹¹ Voor meer informatie over Eigenkracht Centrale zie ook: <http://www.eigen-kracht.nl/>

BIJEENKOMST 5: THEMA PEER SUPPORT

OVER DE INHOUD:	Een belangrijk principe dat mede de basis vormt voor de inzet van ervaringsdeskundigheid is <i>peer support</i>. <i>Peer support</i> gaat er vanuit dat mensen die soortgelijke problemen hebben elkaar op een waardevolle manier kunnen ondersteunen. <i>Peer</i> is het Engelse woord voor gelijke. Je kunt bij <i>peer support</i> denken aan jongeren die andere jongeren voorlichten, bijvoorbeeld over seksueel overdraagbare ziektes. Of aan de '<i>Alcoholics Anonymous</i>' (AA), een zelfhulpgroep voor mensen met een verslaving, die bijeenkomt om elkaar te steunen in het herstelproces nadat men is afgekickt. Bij <i>peer support</i> gaat het om persoonlijke ervaringen die mensen delen, en dat mensen met dezelfde ervaringen een rolmodel voor elkaar kunnen zijn. Zo kunnen ze elkaar ondersteunen in hun eigen leerproces en elkaar hoop bieden voor verbetering. Tijdens deze bijeenkomst gaan we o.a. in op het belang van <i>peer support</i>, wat <i>peer support</i> kan betekenen voor mensen in een kwetsbare positie en de wijze waarop dit kan worden gestimuleerd in het bieden van ondersteuning.
INTRODUCTIE EN PROGRAMMA 5^E BIJEENKOMST	Programma 5^e bijeenkomst: Inleiding op thema <i>peer support</i> Film Koppeling naar eigen praktijk Groepsopdracht
INLEIDING OP THEMA PEER SUPPORT	Inleiding door docent: Terugkijken op vorige bijeenkomst Uitleg <i>peer support</i>
FILM: OVER DE STREEP (FRAGMENT VAN MAX. 20 MIN)	Bekijk deze film Bespreek de film kort na
GROEPSOPDRACHT	In groepjes bespreken hoe dit thema zich verhoudt tot de (beroeps)praktijk van de studenten. Terugkoppeling
GROEPSOPDRACHT	In de zelfde groepjes: kom met een voorstel voor het bevorderen van <i>peer support</i> in een beroepspraktijk bijv. door het samenstellen van een folder. De groepjes presenteren dit voorstel aan elkaar
SPECIFIEKE LEERDOELEN	De student heeft inzicht in het thema <i>peer support</i>, en verschillende aspecten die daarmee samenhangen; De student kan vanuit een basisbeeld over <i>peer support</i> denken en mogelijkheden tot handelen aangeven; De student is in staat hierbij de eigen kansen en krachten van de mensen zelf te benutten.
LESMATERIAAL/ LITERATUUR	Uit: <i>Samensturing in de maatschappelijke opvang</i>, Hoofdstuk 2: Leven en werken in een groep en een groepsvoorziening.

BIJEENKOMST 6: THEMA HERSTELONDERSTEUNING

OVER DE INHOUD:

Vanuit de cliënten- en herstelbewegingen wordt algemeen gesteld dat de regie over het herstelproces niet wordt overgenomen van de cliënt en dat het eigen unieke en persoonlijke verhaal van de cliënt als uitgangspunt wordt genomen. Centraal hierbij staat de eigen leef- en belevingswereld vanuit cliëntperspectief. Daarnaast zijn in dit proces zelfhulp, ervaringsdeskundigheid en gelijkwaardigheid van essentieel belang. Toch kan volgens verschillende bronnen ook voor ondersteuners van herstel verschillende fasen onderscheiden worden. Bijvoorbeeld: Dröes en Witsenburg (2012: 32 (red.)) vullen ideaaltypische herstelfasen aan met ondersteuningsmogelijkheden:

Fase herstel nog niet aan de orde: ondersteuning bieden bij een begin maken van het herstelverhaal.

Fase plannen hebben voor herstel: cliënt coachen om herstelplannen in eigen tempo en op eigen wijze op te pakken.

Fase werken aan herstel: coachende rol behouden, cliënt aanspreken op eigen kracht en mogelijkheden en helpen om deze te ontwikkelen.

Fase vasthouden bereikte herstel: aanwezig zijn als de cliënt steun of aanmoediging nodig heeft.

Het werken aan herstel door cliënten en het vertalen van herstel ondersteunende principes naar de dagelijkse beroepspraktijk is geen eenvoudige opgave. Organisaties hebben een belangrijke rol in dit proces, onder andere voor het scheppen van ruimte en het faciliteren en ondersteunen van herstel(ondersteunende) processen (Hendriksen-Favier, Nijns, Van Rooijen, 2012).

Tijdens deze bijeenkomst wordt ingegaan op de wijze waarop ondersteuning geboden kan worden tijdens het herstelproces en wat dit betekent voor (aankomende) sociale professionals.

INTRODUCTIE EN PROGRAMMA 6^E BIJEENKOMST

Programma 6^e bijeenkomst:
Inleiding op het thema herstelondersteuning
Film
Gast sprekers
Rollenspel/ thuisopdracht

INLEIDING OP THEMA HERSTEL- ONDERSTEUNING

Inleiding door docent en/of gast sprekers:
Terugkijken op vorige bijeenkomsten: wat is er besproken?
Uitleg herstelondersteuning
Wat is de rol van de professional in dat proces? Wat betekent dit voor de (aankomende) professional?

FILM: JE EIGEN STEK

Bekijk een filmfragment van ongeveer 10 minuten
Bespreek de film kort na

GASTDOCENT

Een professional die herstelondersteunend werkt en een cliënt die in het herstelproces zit gaan in gesprek met de studenten

GROEPSOPDRACHT

In groepjes: speel aan de hand van de thuisopdracht een rollenspel uit met betrekking tot herstelondersteuning (voor casuïstiek zie ook bijlage 5).
De gast sprekers lopen rond en geven feedback
Afronding klassikaal

SPECIFIEKE LEERDOELEN

De student heeft inzicht in het thema herstelondersteuning en de verschillende aspecten die daarmee samenhangen;
De student kan vanuit een basisbeeld over herstelondersteuning denken en mogelijkheden tot handelen aangeven;
De student is in staat hierbij de mens(en) zijn/haar eigen kansen en krachten te laten benutten.

THUISOPDRACHT

Kies 1 van de eerder behandelde modellen over herstel, zelfregie etc. Schrijf uit hoe je hierbij wil/kunt aansluiten bij een cliënt of cliënten(groep), wat je zou kunnen aanbieden of hoe je deze persoon of personen wilt uitnodigen om hierin te participeren, hoe je daarbij bij wensen en mogelijkheden kan aansluiten. Schrijf dit in een ½ A4 op zodat het in een rollenspel nagespeeld kan worden.

Hiervoor mag/kan gebruikt gemaakt worden van de casuïstiek in bijlage 5.

EXTRA ONDERDELEN (OPTIONEEL)

Indien mogelijk is het aan te raden om de volgende onderdelen in te voegen in het basisprogramma.

OP STAP MET.....

Op stap met ervaringsdeskundigen: de buurt, het dorp/stad of een achterstandswijk in. Ga in samenwerking met een aantal van de ervaringsdeskundigen, bijvoorbeeld degenen die een gastles hebben verzorgd, en samen met de studenten op stap (de hele klas of opgedeeld in groepen).

Bijvoorbeeld:

iemand met een achtergrond in de maatschappelijke opvang kan een groep studenten rondleiden op de plekken waar hij/zij dat deel van zijn/haar leven heeft doorgebracht (zowel op straat als in de opvang)

iemand met een achtergrond in de psychiatrie kan mogelijk een rondleiding verzorgen op een plek die voor hem/haar veel betekent heeft

Of: ga op zoek naar een gezin/persoon die in de wijk, de stad, of een achterstandswijk woont en de groep in zijn/haar huis wil ontvangen en wil vertellen over de situatie waarin hij/zij verkeert.

Bovenstaande ideeën voelen mogelijk als een inbreuk, aangezien je met de hele klas of met een groepje studenten iemands leefwereld (bijvoorbeeld de huiskamer) binnen stapt, maar het is een interessant onderdeel van de module en het heeft eerder zeer goed uitgepakt! Zorg er wel voor dat zowel met studenten, gastdocenten/rondleiders en de te bezoeken mensen of organisaties duidelijke afspraken worden gemaakt over wat wel/niet kan etc. en zorg voor een vergoeding/bedankje. Tenslotte, biedt de mogelijkheid om na de rondleiding de studenten en de ervaringsdeskundigen de rondleiding af te laten sluiten, bijvoorbeeld door een kop koffie te gaan drinken.

THEATER...

Verschillende toneelgroepen (deels) bestaand uit cliënten, zijn actief met voorlichting middels theatervoorstellingen. Voorstellingen kunnen een verrijkende ontmoeting zijn tussen studenten en spelers vanuit de hulpverlening. Wanneer met de hele klas naar een voorstelling wordt gegaan kan worden geïnformeerd of er een nazit georganiseerd kan worden voor interactie en discussie tussen spelers en studenten.

MEEDRAAIEN IN CLIËNTGESTUURDE PROJECTEN/PROJECTEN IN ZELFBEHEER....

De klas of een deel daarvan zou een middag zijn/haar diensten kunnen aanbieden aan cliëntgestuurde projecten/projecten in zelfbeheer. De bedoeling is wel dat vanuit gelijkwaardigheid wordt meegelopen, gekeken en gecommuniceerd. Het is aan te raden verschillende rollen – indien aanwezig – met de studenten in gesprek te brengen. Dus, dat zowel cliënten, ervaringsdeskundigen als ondersteuners aanwezig zijn om te vertellen over de dagelijkse gang van zaken etc. vanuit hun eigen en het gezamenlijke perspectief.

ASSESSMENT

Deze module wordt afgesloten door middel van een assessment. Het assessment is samengesteld uit twee onderdelen: een rollenspel en een verantwoording. Hieronder staat beschreven hoe het assessment is opgebouwd en waar opgelet wordt bij de beoordeling.

Doel assessment: de student is in staat gericht en op maat advies te geven aan een persoon die ondersteuning wenst bij het werken aan zijn/haar herstelproces en daarnaast is de student in staat zijn/haar advies na afloop te verantwoorden.

Totale duur: 30 minuten (20min+ 10min)

ROLLENSPEL OP BASIS VAN EEN CASUS

Allereerst speelt de student een rollenspel op basis van een casus. Deze casus wordt door de docent geschreven. De student krijgt de opdracht gericht en op maat advies te geven aan de 'cliënt/acteur' om aan zijn/haar herstel te kunnen werken en aan te sluiten bij de ideeën, wensen en krachten die de cliënt/acteur zelf heeft. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de tijdens de module aangeboden voorbeelden, zoals contact met een project in zelfbeheer, een cursus voor de ontwikkeling van ervaringsdeskundigheid, een Eigen Kracht conferentie, een krachten inventarisatie, een crisiskaart, een WRAPplan, etc.

Het rollenspel is een tweegesprek waarbij de tegenspeler een ervaringsdeskundige acteur is. De acteur speelt de rol van de cliënt/persoon die ondersteuning wenst bij zijn/haar herstelproces. De student speelt de rol van de sociaal werker.

Het rollenspel wordt geobserveerd door een beoordelaar (veelal een docent en indien mogelijk een tweede beoordelaar) aan de hand van het observatieformulier (zie bijlage 6).

Duur rollenspel: 20 minuten.

VERANTWOORDING VAN HET ADVIES ZOALS GEGEVEN IN HET ROLLENSPEL

Na het rollenspel heeft de student de ruimte om het gegeven advies te verantwoorden/toe te lichten aan de docent en de acteur. Na afloop van het rollenspel krijgt de student 5 minuten ter voorbereiding van deze verantwoording. In deze tijd kunnen de acteur en de docent/beoordelaar overleggen over de prestaties van de student tijdens het rollenspel. De input van de acteur wordt meegenomen in de beoordeling.

De student verantwoordt in 5 minuten waarom hij/zij voor de aanpak heeft gekozen. Mocht het zo zijn dat de student na afloop van het rollenspel bedenkt dat een andere aanpak mogelijk beter was geweest dan hij/zij ingedachte had, dan kan dat ook aangegeven worden tijdens de verantwoording.

De beoordelaar vult het evaluatieformulier voor de verantwoording in (zie bijlage 7).

Na deze verantwoording evalueren de student, de acteur en een beoordelaar hoe het assessment (zowel rollenspel als verantwoording) is gegaan. Hierna ligt de docent mondeling kort toe wat het vervolg is: de student ontvangt binnen [termijn] een kopie van de ingevulde beoordelings-formulieren. Daarin wordt medegedeeld of de student het assessment succesvol heeft afgesloten, een schriftelijke aanvulling (max 1 á 4) noodzakelijk is of dat het assessment moet worden overgedaan.

Duur (voorbereiding) verantwoording: 10 minuten

TOETSING: TOELICHTING PUNTENTOEKENNING

Bij het eindassessment worden 10 verschillende vaardigheden beoordeeld. Er vallen in totaal 100 punten te halen op basis van de beoordelingscriteria. Een punten schaal van 1 -10 wordt gehanteerd waarbij 1 het minimaal aantal te geven punten is en tien het maximale. Het totaal aantal behaalde punten tijdens 1) het rollenspel (totaal aantal punten: 50) en 2) de verantwoording (totaal aantal punten: 50) wordt bij elkaar opgeteld en gedeeld door 10.

TAKEN VOOR DE DOCENT I.V.M. VOORBEREIDING, UITVOERING EN BEOORDELING ROLLENSPEL

Schrijf voor de klas 2 á 3 casussen uit die aansluiten bij het herstelprincipe. Neem de casussen die tijdens de lessen als oefenmateriaal zijn gebruikt als leidraad.

Regel een ervaringsdeskundige acteur, bijvoorbeeld via het Makelpunt 12

Zorg ervoor dat de acteur op tijd de benodigde informatie ontvangt: de te spelen casussen ontvangt met instructies m.b.t. de rol, de te meten competenties en het kernthema. Voeg ook het observatieformulier voor het rollenspel en het beoordelingsformulier voor de verantwoording toe.

VOORBEREIDING STUDENTEN:

In de weken voorafgaand aan het assessment hebben de studenten de ruimte en tijd gehad om zich op het assessment voor te bereiden d.m.v. drie keer een gesprek met een persoon te oefenen die in zijn/haar 'herstelproces' zit: de eerste keer met een medestudent, de tweede en derde keer met een ervaringsdeskundige acteur. Tijdens het eerste gesprek gaat het vooral over het oefenen met contact maken o.a. door aan te sluiten bij de leef- en belevingswereld en de tweede en derde keer betreft het een gesprek met een cliënt die wil gaan werken aan zijn/haar eigen herstel. In alle gevallen gaat het om mensen/cliënten die de professional/student heeft benaderd ter ondersteuning van het herstelproces. Voor deze gesprekken kan gebruik gemaakt worden van de 4 casussen die opgenomen zijn in de bijlagen. Het is aan te bevelen om tijdens ieder rollenspel al met de formulieren te oefenen voor de observatie en de verantwoording (bijlagen 6&7).

CASUSSEN EN MOGELIJKHEID TOT OEFENEN MET BEPAALDE THEMA'S

Casussen 1 t/m 4: *kennismaking en contact maken.*

Casus 2 t/m 4: *netwerkversterking zoals Eigenkracht conferenties*

Casus 1: *zelfbeheer*

Casus 1 t/m 3: *krachten inventarisatie*

Casus 1 t/m 3: *ontwikkeling ervaringsdeskundigheid*

Casus 1 & 3: *WRAP en/of crisisplan.*

BIJLAGE 1: DE COMPETENTIE MATRIX

Competentiebasis → Context ↓	Deskundigheid.	Inbedding.	Belichaming.
	Volgens de professionele logica	Normatief handelen vanuit het beroep, bijdragen aan het beroep	Handelen vanuit persoonlijke en beroepsovertuiging
Microniveau: directe samenwerking vanuit de belevingswereld van kwetsbare individuen systemen en groepen	Werkt samen met en vanuit de belevingswereld van kwetsbare individuen, systemen en groepen aan problemen die zich psychisch, sociaal en/of materieel voordoen in diverse vrijwillige en onvrijwillige (maatschappelijke) contexten en bevordert daarbij interculturele communicatie, vanuit grootstedelijk perspectief (1).	Kan vanuit de organisatie netwerkrelaties aangaan met andere positieve krachten (instellingen, burgers) die kunnen bijdragen aan positieverbetering van kwetsbare burgers (4).	Werkt aan persoonlijke en professionele ontwikkeling (Bildung) en ontwikkelt daarbij zijn of haar persoonlijke kwaliteiten en beroepskwaliteiten (7)
Mesoniveau: op georganiseerd niveau, vanuit de leefwereld van groepen kwets-bare burgers	Werkt vanuit de krachten in de leefwereld van kwetsbare burgers en organiseert interorganisatiele samenwerkingsverbanden (2)	Levert een bijdrage aan beleid, beheer, kwaliteitszorg in projecten van samenwerking tussen formele en informele zorg (5)	Draagt bij aan ontwikkeling van zichzelf en het beroep door reflectie, wederkerend leren, kennisontwikkeling, kennis delen, intervisie en coaching(8)
Macroniveau: samen met en namens kwets-bare burgers en hun sociale omgeving in onze maatschappij	Werkt, waar nodig en zo mogelijk aan: signalering, preventie en herstel, ook ter verbetering van (maatschappelijke) omstandigheden van kwetsbare burgers (3)	Draagt bij aan de ontwikkeling van outreachend werken door onderzoek en innovatie (6)	Positioneert het beroep en entameert publiek debat, neemt daarin stelling, is gericht op de ontwikkeling van de samenleving en toont daarin maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef (9)

BIJLAGE 2: OEFENCASUÏSTIEK

Onderstaande casussen (1 t/m 4) zijn voor rollenspellen tijdens deze module. Van iedere casus zijn 2 versies: een voor de rol van sociaal werker, de ander voor de rol van de cliënt. De laatste is aangevuld met extra informatie (oppervlakte laag, onderlaag en diepte laag).

Het betreft de volgende casussen: Casus 1: Ruud; Casus 2: Rashid; Casus 3: Miranda; Casus 4: Mevrouw Smit

CASUSSEN EN MOGELIJKHEID TOT OEFENEN MET BEPAALDE THEMA'S

Casussen 1 t/m 4: *kennismaking en contact maken.*

Casus 2,3,4: *netwerkversterking zoals Eigenkracht conferenties*

Casus 1: *zelfbeheer*

Casus 1 t/m 3: *krachten inventarisatie*

Casus 1 t/m 3: *ontwikkeling ervaringsdeskundigheid*

Casus 1,3: *WRAP en/of crisisplan.*

CASUS 1 RUUD

INSTRUCTIES VOOR DE ROL VAN SOCIAAL WERKER

Ruud is een jongen van 20 jaar die al geruime tijd gebruik maakt van de nachtopvang. Per maand mag hij 7 nachten daar slapen. In de resterende weken maakt hij eveneens gebruik van nachtopvang elders. Ruud kent inmiddels de klappen van de zweep omdat hij vroeger in meerdere instellingen heeft gewoond. Hij maakt altijd een nonchalante en afwezige indruk. Hij ziet er onverzorgd uit.

Ruud heeft altijd in zijn onderhoud voorzien door losse baantjes. Bij de laatste baan als glazenwasser is hij ontslagen omdat hij teveel verzuimde. Hij wilde door te werken zijn schulden aflossen en een eigen bedrijf beginnen. Kort geleden is hij twee keer opgepakt door de politie wegens overlast en iets stelen uit een winkel.

De laatste tijd, omdat hij niets te doen heeft, rookt Ruud veel Cannabis. Hij begint er al 's ochtends mee. Hij zegt daar rustig van te worden en kan dan zijn schulden en de sores van de dag even vergeten.

Door zijn toenemend gebruik komt Ruud steeds slechter zijn afspraken na. Hij ontloopt zijn vaste begeleider bij [*Streetcorner Work; naam regionale organisatie voor opvang en ondersteuning dakloze jongeren*]. Hij wil ook niet naar de [*Jellinek; naam organisatie voor verslavingszorg*], zelfs als zijn begeleider hem aanbiedt mee te gaan.

Ruud wordt steeds onverschilliger en maakt vaak ruzie. Zijn begeleider wil hem best naar begeleid wonen toe leiden maar kan op deze manier geen kant met Ruud op. Hij besluit met Ruud nog eens te praten. Dit keer is Ruud er wel, maar heeft eigenlijk geen zin in het gesprek.

INSTRUCTIES VOOR ROL VAN RUUD

Ruud is een jongen van 20 jaar die al geruime tijd gebruik maakt van de nachtopvang. Per maand mag hij 7 nachten daar slapen. In de resterende weken maakt hij eveneens gebruik van nachtopvang elders. Ruud kent inmiddels de klappen van de zweep omdat hij vroeger in meerdere instellingen heeft gewoond. Hij maakt altijd een nonchalante en afwezige indruk. Hij ziet er onverzorgd uit.

Ruud heeft altijd in zijn onderhoud voorzien door losse baantjes. Bij de laatste baan als glazenwasser is hij ontslagen omdat hij teveel verzuimde. Hij wilde door te werken zijn schulden aflossen en een eigen bedrijf beginnen. Kort geleden is hij twee keer opgepakt door de politie wegens overlast en iets stelen uit een winkel.

De laatste tijd, omdat hij niets te doen heeft, rookt Ruud veel Cannabis. Hij begint er al 's ochtends mee. Hij zegt daar rustig van te worden en kan dan zijn schulden en de sores van de dag even vergeten.

Door zijn toenemend gebruik komt Ruud steeds slechter zijn afspraken na. Hij ontloopt zijn vaste begeleider bij [*Streetcorner Work; naam regionale organisatie voor opvang en ondersteuning dakloze jongeren*]. Hij wil ook niet naar de [*Jellinek; naam organisatie voor verslavingszorg*], zelfs als zijn begeleider hem aanbiedt mee te gaan.

Ruud wordt steeds onverschilliger en maakt vaak ruzie. Zijn begeleider wil hem best naar begeleid wonen toe leiden maar kan op deze manier geen kant met Ruud op. Hij besluit met Ruud nog eens te praten. Dit keer is Ruud er wel, maar heeft eigenlijk geen zin in het gesprek.

OPPERVLAKTELAAG

Ruud is een jongen die vaak dakloos over straat zwerft, soms kun je nog wel bij een oude vriend of

vage kennis op de bank slapen voor een aantal dagen. Deze situatie duurt ruim 2 jaar. Ruud's ouders zijn 10 jaar geleden omgekomen bij een auto-ongeluk. Hij heeft nog een jongere zus en broer die nog in een pleeggezin wonen. Hij heeft weinig familie. Ze wonen in het Oosten van het land. Af en toe heeft hij nog telefonisch contact met een zus van zijn moeder. Hij vindt haar een tof mens. Vanaf zijn 10^e heeft Ruud in internaten gewoond. In pleeggezinnen was hij niet te handhaven vanwege zijn gedrag, behalve bij een oudere mevrouw genaamd Lia. Ruud is een stille jongen, hij praat niet veel, maar kan soms fel uit de hoek komen. Hij heeft het verlies van zijn ouders nooit goed verwerkt. Hij heeft sinds kort weer een uitkering maar ook een enorme schuld.

ONDERLAAG

Ruud is eenzaam, maakt niet makkelijk contact en vindt dat ze hem met rust moeten laten. Ze zeiken, in zijn beleving, teveel aan zijn kop. Hij vindt zijn begeleider wel een toffe peer, die het goed bedoelt, maar teveel van hem wil. Hij wil het blowen niet opgeven. Hij vindt zelf ook wel dat het minder kan, maar het is zo ontspannend. Wanneer hij geen geld heeft wordt hij nurks, soms agressief en maakt dan flink ruzie. Zijn schulden hangen als een molensteen om zijn nek. Ergens wil hij wel een eigen vaste stek, maar denkt daar nog niet aan toe te zijn. Hij heeft last van nachtmerries en vaak moet hij nog aan zijn ouders denken. Hij wordt dan s'-ochtends badend in het zweet wakker. Hij is dan dagen van slag en blowt dan meer dan goed voor hem is.

DIEPTELAAG

Tot aan zijn tiende levensjaar had Ruud een zorgeloze jeugd tot het vreselijke ongeluk. Hij was in een diepe shock en constant huilbuien. Vooral het overlijden van zijn moeder was voor hem een smartelijk verlies. Hij raakte in zichzelf gekeerd en was onhandelbaar. Dit was de reden om hem in een internaat te plaatsen waar hij onder intensieve begeleiding van een kinderpsychiater weer een beetje op verhaal kwam. Op zijn 18^e vertrok hij vanwege zijn meerderjarigheid tijdelijk bij een kennis in, maar dat ging al snel mis vanwege dominantie van de kennis. Hij ging toen zwerven. Glazenwasser worden leek hem wel wat, maar wel zelfstandig. Hij kon aan het werk en wilde een gokschuld terugverdienen, maar vond ook de weed te lekker. Na 3 keer te laat op zijn werk te zijn verschenen werd hij ontslagen. Ruud is wars van autoriteit maar ook ambivalent ten opzichte van zichzelf, met name t.o.v. zijn gebruik en levenswijze.

WENSEN VAN RUUD

- Dagbesteding, het liefst weer als glazenwasser
- Eigen bedrijf en van zijn schulden af.
- Blijven blowen maar wel minder
- Meer contact zijn zus en broer en zijn tante.

CASUS 2 RASHID

INSTRUCTIES VOOR DE ROL VAN SOCIAAL WERKER

Rashid is 19 jaar, werkloos maar woont nog wel bij zijn ouders. Zijn vader is al 30 jaar in Nederland en is sinds kort gepensioneerd. Rashid heeft nog 2 jongere broertjes en een zus. 2 oudere broers en 2 zussen zijn inmiddels getrouwd. Zijn contact met zijn vader is slecht. Met moeder heeft hij nog wel contact. Zij stopt hem af en toe wat geld toe zonder dat haar man het weet. Overdag zit hij veel achter de gamecomputer en 's avonds gaat hij vaak de deur uit. Hij probeert zijn vader zoveel mogelijk te ontlopen. Beiden hebben al een paar keer een handgemeen gehad. Rashid toont weinig respect voor zijn vader die hij maar een oude zeurpiet vindt.

Rashid hangt buiten veel rond en hij heeft altijd een groepje jongens om zich heen. Als enige heeft hij een 2^e hands scooter, waarmee hij vaak omwonenden de schrik op het lijf jaagt door ook op de trottoirs te rijden. Hij drinkt alcohol en houdt van blowen. Hij "organiseert" vaak geld om benzine en andere zaken te kopen. Hij houdt ook van mooie kleding. Kortom een stoere bink met een grote bek en een middelvinger als dingen hem niet aanstaan. Hij is al een aantal keren opgepakt door de politie en er hangt een voorwaardelijke gevangenisstraf boven het hoofd van 6 maanden. Zijn gedrag wordt steeds brutaler en terroriseert samen met de groep de bewoners uit de buurt. Uit angst durven zij geen aangifte te doen.

Uiteindelijk schakelt zijn oudere broer het sociaal werk in om eens met Rashid te gaan praten. Zijn broer is anders bang dat hij een schande voor de familie zal worden. Hij vindt een sociaal werker die vaak met hangjongeren werkt en al de nodige successen heeft geboekt maar of dit ook met Rashid gaat lukken? De hulpverlener treft Rashid aan op straat en nodigt hem uit om in het buurtcentrum met hem in gesprek te gaan. Met heel veel tegenzin en onder grote druk van zijn oudere broer stemt hij toe in het gesprek.

INSTRUCTIES VOOR ROL VAN RASHID

Rashid is 19 jaar, werkloos maar woont nog wel bij zijn ouders. Zijn vader is al 30 jaar in Nederland en is sinds kort gepensioneerd. Rashid heeft nog 2 jongere broertjes en een zus. 2 oudere broers en 2 zussen zijn inmiddels getrouwd. Zijn contact met zijn vader is slecht. Met moeder heeft hij nog wel contact. Zij stopt hem af en toe wat geld toe zonder dat haar man het weet. Overdag zit hij veel achter de gamecomputer en 's avonds gaat hij vaak de deur uit. Hij probeert zijn vader zoveel mogelijk te ontlopen. Beiden hebben al een paar keer een handgemeen gehad. Rashid toont weinig respect voor zijn vader die hij maar een oude zeurpiet vindt.

Rashid hangt buiten veel rond en hij heeft altijd een groepje jongens om zich heen. Als enige heeft hij een 2^e hands scooter, waarmee hij vaak omwonenden de schrik op het lijf jaagt door ook op de trottoirs te rijden. Hij drinkt alcohol en houdt van blowen. Hij "organiseert" vaak geld om benzine en andere zaken te kopen. Hij houdt ook van mooie kleding. Kortom een stoere bink met een grote bek en een middelvinger als dingen hem niet aanstaan. Hij is al een aantal keren opgepakt door de politie en er hangt een voorwaardelijke gevangenisstraf boven het hoofd van 6 maanden. Zijn gedrag wordt steeds brutaler en terroriseert samen met de groep de bewoners uit de buurt. Uit angst durven zij geen aangifte te doen.

Uiteindelijk schakelt zijn oudere broer het sociaal werk in om eens met Rashid te gaan praten. Zijn broer is anders bang dat hij een schande voor de familie zal worden. Hij vindt een sociaal werker die vaak met hangjongeren werkt en al de nodige successen heeft geboekt maar of dit ook met Rashid gaat lukken? De hulpverlener treft Rashid aan op straat en nodigt hem uit om in het buurtcentrum met hem in gesprek te gaan. Met heel veel tegenzin en onder grote druk van zijn oudere broer stemt hij toe in het gesprek.

OPPERVLAKTELAAG

Thuiswonende jongen die geen werk heeft. Hij speelt veel op de gameboy, verveelt zich snel. Hij heeft

een goede band met moeder in tegenstelling tot zijn vader. Zijn broertjes vinden hem stoer en cool. Hij slaapt vaak lang uit, is vaak vroeg de deur uit om ruzies te vermijden. Zijn vrienden zijn voor hem alles omdat hij dan helemaal kan zijn wie hij wil zijn. Hij ziet zichzelf als een leider en duldt weinig tegenspraak. Bezigt forse straattaal, voelt zich daar goed bij. Hij is intelligent en slim.

ONDERLAAG

Opstandige puber met weinig geduld. Hij luistert slecht naar anderen. Hij houdt van mooie kleren en mooie meisjes. Naar meisjes toe gedraagt hij zich kakkerig en verlegen. Hij heeft weinig respect naar zijn vader die hij een oude zak vindt, die altijd maar klaagt en zeurt en hem niet begrijpt. Hij heeft alleen respect voor zijn oudere broer. Om met Rashid te communiceren heb je een gebruiksaanwijzing nodig. Diep in zijn hart is hij onzeker en gevoelig, maar wil dit niet laten zien omdat hij denkt anders voor een watje te worden versleten. Stoer zijn zowel in houding als taalgebruik bepaalt zijn gedrag. Is snel aangebrand en voelt zich snel gediscrimineerd. Hij heeft een keer een enorm pak slaag gehad van een Nederlandse jongen, twee jaar jonger en heel mager. Zijn wrok zit nog diep.

DIEPTELAAG

Afkomstig uit een hardwerkend gezin waarbij vader de opvoeding overliet aan moeder. Vader had weinig geduld met de kinderen en was altijd moe. Moeder gaf altijd veel liefde aan de kinderen. Was wel streng naar de oudste zoon. Voor Rashid had zij een zwak, was te toegeeflijk naar hem. Hij mocht veel, spijbelde veel wat moeder altijd voor vader verzwegen. Na verschillende keren van school te zijn weggestuurd is hij een keer betrapt met een joyrijden. Hij reed in een gestolen auto zonder rijbewijs en verzekering. Daarnaast was hij betrokken bij vechtpartijen. Dankzij bemiddeling van zijn oudere broer is hem gevangenisstraf bespaard gebleven.

WAT WIL RASHID EIGENLIJK?

Rashid wil het liefst snel geld verdienen, een mooie vrouw en een groot huis. Hij heeft al een oog op een mooi meisje uit de buurt die hem ook wel aardig vindt. Haar ouders willen niets van hem weten. Ze vinden hem lui, grof en hij heeft haar niets te bieden. Zij maken wel eens stiekem afspraakjes. Hij wil wel overdag meer te doen hebben, maar het moet niet al te veel moeite kosten.

CASUS 3 MIRANDA

INSTRUCTIES VOOR DE ROL VAN SOCIAAL WERKER

Miranda, 23 jaar woont met haar dochter Chary (4 jaar) op een driekamerflat in [Amsterdam Slotervaart; dorp/stad opleiding]. Vader is verdwenen en heeft geen contact meer met het gezin. Miranda werkt bij een Call Centre en verdient maar net genoeg om haar vaste lasten te betalen. Ze houdt maandelijks heel weinig over. Chary gaat naar de kleuterschool.

Sinds 2 maanden blijft Miranda vaker weg bij haar werk en de rommel stapelt zich bij haar thuis meer en meer op. Moeder en kind lopen er vaak onverzorgd bij. De burens maken zich zorgen ook omdat er sprake is van overlast. Miranda heeft al een tijd een relatie met een zekere Koen (30 jaar) waarbij de laatste tijd bij regelmaat sprake is van huiselijk geweld gepaard gaande met veel en luid geschreeuw.

Haar financiële situatie is ook niet rooskleurig. Zij heeft complexe schulden die inmiddels steeds verder oplopen en het valt haar steeds moeilijker de vaste lasten te betalen.

Miranda heeft weinig contact met haar ouders en geen vriendinnen. Zij vindt zichzelf een domme gans die niet in staat is haar dochter goed op te voeden. Zij is teveel bezig met haar relatie en laat daardoor veel lopen. Haar nieuwe vriend Koen is een man zonder werk, heeft nog wel een eigen woning maar is veel bij Miranda. Hij doet weinig tot niets, kijkt veel TV en schreeuwt naar Chary. Miranda probeert dan de boel te sussen en loopt soms klappen op.

Via haar werk hoort ze dat het sociaal werk mensen met problemen ook thuis opzoekt. Zij bespreekt dit met Koen en maakt een afspraak. Koen wil daar niet bij zijn, hij vindt dat hij geen schuld treft aan de huidige situatie en vindt dat zij maar moet gaan praten.

INSTRUCTIES VOOR ROL VAN MIRANDA

Miranda, 23 jaar woont met haar dochter Chary (4 jaar) op een driekamerflat in [Amsterdam Slotervaart; dorp/stad opleiding]. Vader is verdwenen en heeft geen contact meer met het gezin. Miranda werkt bij een Call Centre en verdient maar net genoeg om haar vaste lasten te betalen. Ze houdt maandelijks heel weinig over. Chary gaat naar de kleuterschool.

Sinds 2 maanden blijft Miranda vaker weg bij haar werk en de rommel stapelt zich bij haar thuis meer en meer op. Moeder en kind lopen er vaak onverzorgd bij. De burens maken zich zorgen ook omdat er sprake is van overlast. Miranda heeft al een tijd een relatie met een zekere Koen (30 jaar) waarbij de laatste tijd bij regelmaat sprake is van huiselijk geweld gepaard gaande met veel en luid geschreeuw.

Haar financiële situatie is ook niet rooskleurig. Zij heeft complexe schulden die inmiddels steeds verder oplopen en het valt haar steeds moeilijker de vaste lasten te betalen.

Miranda heeft weinig contact met haar ouders en geen vriendinnen. Zij vindt zichzelf een domme gans die niet in staat is haar dochter goed op te voeden. Zij is teveel bezig met haar relatie en laat daardoor veel lopen. Haar nieuwe vriend Koen is een man zonder werk, heeft nog wel een eigen woning maar is veel bij Miranda. Hij doet weinig tot niets, kijkt veel TV en schreeuwt naar Chary. Miranda probeert dan de boel te sussen en loopt soms klappen op.

Via haar werk hoort ze dat het sociaal werk mensen met problemen ook thuis opzoekt. Zij bespreekt dit met Koen en maakt een afspraak. Koen wil daar niet bij zijn, hij vindt dat hij geen schuld treft aan de huidige situatie en vindt dat zij maar moet gaan praten.

OPPERVLAKTELAAG

Alleenstaande moeder met dochter, huurwoning, vader uit beeld. Nieuwe vriend. Zij heeft inkomen

uit loon. Dochter schoolgaand. Weinig contact met haar ouders, laag zelfbeeld. Geen vriendinnen. Heel smal netwerk.

ONDERLAAG

Schuldenproblematiek, weinig zelfvertrouwen, kan moeilijk keuzes maken, snel uit balans als het haar tegenzit. Mist zelfdiscipline en doorzettingsvermogen. Cliënte voelt zich niet sterk genoeg om de opvoeding van haar dochter aan te kunnen. Alcoholproblematiek bij haar nieuwe vriend Koen. Mist overzicht in administratieve zaken. Mist assertiviteit en kan moeilijk nee zeggen.

DIEPTELAAG

Ouders hadden een moeizame huwelijksrelatie. Moeder was altijd dominant en vader een goedzak. Zij heeft nog een oudere zus, (Esther) het lievelingetje van moeder. Tegenpool van Miranda. Getrouwd, geen kinderen. Door goede opleiding een goed baan. Zij vindt Miranda een dombo. Zij wil haar best helpen, maar dan moet Miranda er wel om vragen. Miranda voelt zich niet begrepen door haar ouders en zus en mijdt contact zeker in deze situatie. Haar vriend Koen had ze ontmoet in de kroeg. Praatjesmaker waarvan ze in het begin heel erg van onder de indruk was. Haar dochter vraagt veel naar Opa en Oma. Ze is daar vaak verdrietig over.

WENSEN VAN MIRANDA:

- meer contact met haar ouders
- hulp bij haar administratie en schulden
- nee durven zeggen en assertiever zijn.
- opvoeding van Chary beter doen

CASUS 4 MEVROUW SMIT

INSTRUCTIES VOOR DE ROL VAN SOCIAAL WERKER

Mevrouw Smit, 52 jaar woont alleen sinds zij is gescheiden van haar man, de heer L. Gonzalez. Zij heeft af en toe nog contact met een buurman. Hij heeft haar al een tijd niet meer gesproken. Hij maakt zich zorgen over haar. Vroeger kwam zij over als een vrolijke spontane vrouw die altijd wel in was voor een feestje. Hij ziet de laatste tijd veel post liggen. Hij legt het altijd voor haar deur maar de stapel post wordt maar groter en groter. Daar zitten ook dwangbevelen bij van incassobureaus en deurwaarders. Het stinkt naar etensafval. Ook zijn de gordijnen altijd dicht. Hij ziet haar af en toe buiten lopen met een boodschappentas.

Wanneer de buurman geen contact met haar krijgt besluit hij eens te gaan praten in het buurtcentrum. Zij hebben daar een sociaal werker in dienst, die vaak bij mensen op huisbezoek gaat. Het is een ervaren werker die de tijd neemt voor mensen. De buurman legt de zaak voor aan de werker, waarbij eenzaamheid, schulden en stankoverlast ter sprake komen.

De buurman geeft aan dat hij niet op zijn mondje is gevallen. Hij weet alleen niet hoe dit aan moet pakken en laat dit liever over aan mensen die er verstand van hebben. De werker is overtuigd van de ernst van de zaak en besluit om mevrouw Smit eens op te gaan zoeken.

INSTRUCTIES VOOR DE ROL VAN MEVROUW SMIT

Mevrouw Smit, 52 jaar woont alleen sinds zij is gescheiden van haar man, de heer L. Gonzalez. Zij heeft af en toe nog contact met een buurman. Hij heeft haar al een tijd niet meer gesproken. Hij maakt zich zorgen over haar. Vroeger kwam zij over als een vrolijke spontane vrouw die altijd wel in was voor een feestje. Hij ziet de laatste tijd veel post liggen. Hij legt het altijd voor haar deur maar de stapel post wordt maar groter en groter. Daar zitten ook dwangbevelen bij van incassobureaus en deurwaarders. Het stinkt naar etensafval. Ook zijn de gordijnen altijd dicht. Hij ziet haar af en toe buiten lopen met een boodschappentas.

Wanneer de buurman geen contact met haar krijgt besluit hij eens te gaan praten in het buurtcentrum. Zij hebben daar een sociaal werker in dienst, die vaak bij mensen op huisbezoek gaat. Het is een ervaren werker die de tijd neemt voor mensen. De buurman legt de zaak voor aan de werker, waarbij eenzaamheid, schulden en stankoverlast ter sprake komen.

De buurman geeft aan dat hij niet op zijn mondje is gevallen. Hij weet alleen niet hoe dit aan moet pakken en laat dit liever over aan mensen die er verstand van hebben. De werker is overtuigd van de ernst van de zaak en besluit om mevrouw Smit eens op te gaan zoeken.

OPPERVLAKTELAAG

Gescheiden alleenstaande oudere vrouw. Woont zelfstandig. Zij heeft een WAO uitkering. Haar ouders zijn overleden. Zij heeft nog een oudere zus, woonachtig in Maastricht. Zij heeft af en toe telefonisch contact met elkaar. Haar ex woont in Suriname. Hij is sinds 8 jaar van haar gescheiden. Hij heeft wel kinderen bij een andere vrouw. Mevrouw Smit kon geen kinderen krijgen. Zij heeft incidenteel contact met de zus van haar ex, waar ze altijd goed mee op kon schieten. Verder buiten de buurman beneden geen contacten met anderen.

ONDERLAAG

Depressieve en eenzame vrouw. Zij voelt zich heel erg in de steek gelaten. Zij is sterk geneigd in een slachtofferrol te kruipen. Ze vindt zichzelf waardeloos. Vroeger een knappe vrouw geweest maar geeft niets meer om haar uiterlijk. Haar persoonlijke hygiëne is zeer matig. Ze eet vaak kliekjes van de vorige dag. Zij is kettergrootster. De reden van de scheiding was het drugsgebruik van haar ex. Blijft nu vaak

lang in bed liggen. Zij maakt amper nog de post open. Alleen persoonlijke aan haar gerichte brieven. Brieven van de woningbouw en NUON legt zij terzijde. Soms heeft ze suïcidegedachten.

DIEPTELAAG

Haar ouders waren lieve, goedge mensen. Zij kon het met beiden goed vinden, totdat zij met haar ex aankwam, een donkere Surinamer. Hij werd gedoogd maar niet meer dan dat. Zij was stapel op hem. Een vriendelijke man, die graag een jointje rookte en later overging tot gebruik van coke. Daarnaast ging hij regelmatig vreemd. Zij kon dit niet accepteren, maar ging niet bij hem weg. Vaak ruzies hierover. De scheiding kwam door zijn toenemend drugsgebruik en geld onttreemden uit haar portemonnee. Bij een val van de trap liep ze een letsel op, waardoor ze werd afgekeurd. Sinds 8 jaar woont ze alleen. Vereenzaamt steeds meer en lijdt aan steeds meer decorumverlies.

WENSEN VAN MEVROUW SMIT

- haar hart luchten
- bevrijd willen worden van haar schulden, zij weet niet hoe.
- wil begrepen worden en in haar waarde gelaten
- wil graag iets met dieren doen, bv. werken in een asiel

OBSERVATIEFORMULIER ROLLENSPEL ASSESSMENT

Op onderstaande 10 te beoordelen vaardigheden vallen in totaal 100 punten te halen op basis van de beoordelingscriteria. Een punten schaal van 1 -10 wordt gehanteerd waarbij 1 het minimaal aantal te geven punten is en tien het maximale. Het totaal aantal behaalde punten tijdens 1) het rollenspel en 2) de verantwoording wordt bij elkaar opgeteld en gedeeld door 10

Student:

Assessoren:

Datum:

TE BEOORDELEN GEDRAGSVAARDIGHEDEN	PUNTENSCHAAL 1 - 10
1. Kan contact maken, en start van een relatie maken waarin vertrouwen kan groeien, o.a.: - Verplaatst de kandidaat zich in de belevingswereld van de ander; - Toont de kandidaat empathie; - Stelt kandidaat de ander op zijn gemak; - Onderneemt kandidaat pogingen om in gesprek te komen - Wordt er gevraagd naar de gevoelens, ideeën van de ander?	
2. Kan een relatie met ander aangaan waarin afstand en betrokkenheid gedoseerd is en kan zich daarbij inleven in de ander, diens problematiek o.a.: - De kandidaat bedenkt verschillende (nieuwe en onconventionele) manieren om vragen, problemen en de toekomstvisie van cliënt op relevante levensgebieden boven tafel te krijgen;	
3. Kan evenwicht vinden tussen leiden en volgen, o.a.: - De kandidaat: - o laat de ander uitpraten; - o luistert goed naar de klant - o kandidaat sluit aan bij belevingswereld van de ander; - o kandidaat vraagt goed door; - o samenvatten en parafraseren; - o gebruikt ik-boodschappen; - o let op lichaamshouding; - Houdt de kandidaat de dialoog in stand als de ander niet wilt meewerken?	
4. Kan samen met de ander de situatie, niet alleen de problematiek/kwetsbaarheid maar ook de mogelijkheden, krachten en kansen analyseren - Structuur is zichtbaar in: - o oriënteren op het probleem(en)/kwetsbaarheden maar kan vertaling maken naar mogelijkheden, krachten, kansen en wensen analyseren; - o hiervoor draagvlak bij de cliënt vinden, etc.; - o Kandidaat werk vanuit kleine, realistische doelstellingen tijdens het gesprek met de ander; - o Kan ander verleiden tot samenwerken aan een oplossing.	
5. Kan het onbekende, het onvertrouwde onderzoeken en toont daarbij interesse en nieuwsgierigheid, en exploreert daarbij de krachten en kansen, o.a.: - Krachtgerichte kijk; - Is er aandacht voor het sociale netwerk en informele krachten?	
Totaal aantal punten rollenspel:	

OBSERVATIEFORMULIER VERANTWOORDING ASSESSMENT

Op onderstaande 10 te beoordelen vaardigheden vallen in totaal 100 punten te halen op basis van de beoordelingscriteria. Een punten schaal van 1 -10 wordt gehanteerd waarbij 1 het minimaal aantal te geven punten is en tien het maximale. Het totaal aantal behaalde punten tijdens 1) het rollenspel en 2) de verantwoording wordt bij elkaar opgeteld en gedeeld door 10

Student:

Assessoren:

Datum

TE BEOORDELEN VAARDIGHEDEN EN KENNIS	PUNTEN 1 – 10
1. Kan de situatie van de ander analyseren en mogelijkheden tot verandering inschatten.	
2. Kan op basis daarvan een plan van aanpak uitwerken.	
3. Kan in de verantwoording daarvan gebruik maken van methodische en theoretische kennis zoals die tijdens de bijeenkomsten aan de orde is gekomen.	
4. Kan reflecteren op eigen methodisch handelen en op basis daaraan consequenties verbinden voor eigen ontwikkeling (i.e. wat heb ik hiervan geleerd).	
5. Kan op basis van reflectie komen tot het stellen van doelen die tot verandering leiden bij de burger in kwetsbare positie.	
Totaal aantal punten verantwoording:	

Totaal aantal punten rollenspel + verantwoording = cijfer:

BRONNENLIJST

Boevink, W., Plooy, A., Van Rooijen, S. (2007) Herstel, empowerment en ervaringsdeskundigheid van mensen met psychische aandoeningen (Passage-cahier). SWP: Amsterdam

Carr, S. (2007). Participation, power, conflict and change: Theorizing dynamics of service user participation in the social care system of England and Wales. In: Critical Social Policy. Vol. 27(2), pp. 266-276

Dröes, J., Witsenburg, C. (red.) (2012) Herstelondersteunende Zorg. Behandeling, rehabilitatie en ervaringsdeskundigheid als hulp bij herstel van psychische aandoeningen. Uitgeverij SWP, Amsterdam

Huber, M, Bouwes, T, Dompig, M, Marzkoui, N. el en Lochtenberg, M. (2010). Gewoon Doen. Je Eigen Stek: wonen in zelfbeheer. Hoofdstuk in: Steyaert, J. & Kwekkeboom, R. (2010). Op zoek naar duurzame zorg. Utrecht: Movisie

Huber, M.A. & Bouwes, T. (red.) (2011) Samensturing in de maatschappelijke opvang.

De tegenstelling voorbij. Wmo-werkplaats Amsterdam

Huber, M.A., Räkera, M. (2010). De Eropaf! Methode. In: Maatwerk, no. 6

Sok, K., Talma, M., Leeuwen-den Dekker, P. van. (2006). Cliëntparticipatie in de Maatschappelijke Opvang. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn

Stam, M., Metze, R., Sedney, P. en Hauwert, S. (2008). Outreachend werken bij dreigende huisuitzetting. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam

Website:

http://www.movisie.nl/onderwerpen/clientenparticipatie/docs/Kennisdossier_Derolvanervaringsdeskundigeninclientondersteuning_praktijk_literatuur.pdf

© Hogeschool van Amsterdam
januari 2013

Lectoraat Outreachend werken en innoveren

Kenniscentrum Maatschappij en Recht
Wibautstraat 80-86
Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
www.hva.nl/outreachendwerken

